

Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey

GUESSS 2011-tutkimus (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey)

Suomen maaraportti

Asko Miettinen ja Sampo Kokkonen

Open your mind. LUT.

Lappeenranta **University of Technology**

LUT Tuotantotalous, teknologiayrittäjyys

Huhtikuu 2012

TIIVISTELMÄ

GUESS 2011-tutkimuksessa (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey) kartoitettiin opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia ja opiskelijayrittäjyyttä sekä yliopistojen ja korkeakoulujen tarjoamaa yrittäjyyskoulutusta 26 eri maassa ympäri maailmaa. Vastaajia oli yli 93.0000 lähes 500:sta yliopistosta ja korkeakoulusta. Suomen aineisto koottiin kuudesta yliopistosta ja kuudesta ammattikorkeakoulusta 1.437:ltä vastaajalta. Tutkimuksen aineisto kerättiin internetpohjaisella kyselylomakkeella. Tutkimus toistetaan kahden vuoden välein. Suomi oli mukana nyt kolmatta kertaa. Tutkimuksen koordinaattorina toimi St. Gallenin yliopisto Sveitsistä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat palkkatyön olevan suomalaisten opiskelijoiden ensisijainen uravalinta: yli 70 prosenttia arvioi tämän ensimmäiseksi vaihtoehdoksi opintojen päättyessä. Osuus oli korkein kaikista tutkimuksessa mukana olleista maista. Viiden vuoden kuluttua opintojen päättymisen jälkeen opiskelijat arvioivat edelleen palkkatyön suosituimmaksi vaihtoehdoksi, mutta huomattavasti useammat olivat valmiita harkitsemaan myös yrittäjyysvaihtoehtoa (oman yrityksen perustamista tai siirtymistä jatkamaan perheyrittäjästä). Noin kolmannes oli valmiina pohtimaan yrittäjyysvaihtoehtoa. Tämäkin osuus oli kansainvälisen keskiarvon alapuolella. Luvut eivät ole juurikaan muuttuneet suomalaisten opiskelijoiden osalta aikavälillä 2006-2011.

Toisaalta jo yritystoimintaa harjoittavien suomalaisten opiskelijoiden lukumäärä 3,5 prosenttia oli selvästi kansainvälisen keskiarvon (2,5 %) yläpuolella. Suomalaisten opiskelijayrittäjien ”yrittäjyysvoima” (yrittäjyysaikomusten ja todellisen yrittämisen suhde) oli parhaita ja myös heidän kasvusuuntautumisensa oli yksi tutkittujen maiden voimakkaimmista. Tämä osoittaa tietynlaista kaksijakoisuutta: yrittäjyyteen suhtautuu passiivisesti suuri enemmistö, mutta pieni ”terävä kärki” toimii hyvin aktiivisesti. Ehkä voidaan puhua eräänlaisesta orastavasta noususuhdanteestakin verrattaessa lukuja kahteen aikaisempaan mittauskertaan vuosina 2006 ja 2008.

Tutkittaessa eri opintoalojen opiskelijoiden yrittäjyysvoimaa todettiin sen olevan suurin taide- ja kulttuurialojen opiskelijoiden keskuudessa. Vähiten sitä oli sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoilla. Enemmistönä aineistossa olevat tekniikan opiskelijat ja kauppatieteiden/liiketalouden opiskelijat sijoittuivat näiden ääripäiden väliin hyvin samanlaisilla indeksiluvuilla. Monien muiden tutkimusten tapaan naisopiskelijat osoittivat tässä selvityksessä selvästi vähäisempiä yrittäjyysaikomuksia ja -aktiivisuutta kuin miesopiskelijat.

Suurimpina yrittäjyyden esteinä opiskelijat kokivat rahoituksen saatavuuden ja taloudellisen riskin. Tulos oli hyvin samantapainen kaikissa tutkimuksessa mukana olevissa maissa. Selvästi pienempinä pidäkkeinä pidettiin esim. yrittäjän työkuormitusta.

Oppilaitosten toimintaympäristöä pidettiin yleisesti varsin myönteisenä yrittäjyyden edistämisen kannalta. Sen sijaan niiden tarjoaman koulutuksen katsottiin keskittyvän liian yksipuolisesti yleisinformaation jakamiseen yrittäjyydestä ja liiketoiminnan suunnitteluun liittyviin tekijöihin. Erityisesti kaivattiin verkostoitumista ja kontakteja yrittäjien kanssa. Yleisesti katsottiin, että opiskelijoita voitaisiin kouluttaa nykyistä paremmin varsinaisten yritysten perustamisvalmiuksien omaksumiseen. Tämäkin havainto oli hyvin samansuuntainen kaikissa tutkituissa maissa.

Opiskelijoiden yritystoimintaan liittyvät ideat ja aikomukset muuttuvat edelleen varsin hitaasti ja harvoin aktiiviseksi yritystoiminnaksi.

EXECUTIVE SUMMARY

The primary task of the Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey (GUESSS 2011) was to explore the entrepreneurial intentions and activities of students, as well as the entrepreneurship training and education provided by universities in 26 countries around the world. The sample consisted of more than 93,000 students in almost 500 institutes of higher learning. The Finnish data were collected from 6 universities and 6 polytechnics, totalling 1,437 respondents. These data were collected with an internet-based questionnaire. The survey is conducted biannually. This was the third time Finland participated in the survey. The study is coordinated by the Swiss Institute of Small Business and Entrepreneurship at the University of St. Gallen.

The results of the study showed that the employee (non-founder) alternative was the most preferred career choice for Finnish students. More than 70 per cent of the Finnish respondents considered it their first choice directly after completing their studies. This was the highest proportion among all the 26 participating countries, followed by Japanese, Dutch and German students. The Finnish students still considered the employee option the most preferred alternative five years from graduation. However, the share of potential entrepreneurs (starting up one's own business or becoming a successor) had increased to about one third of the Finnish students. This proportion was also below the international average. The share had not changed much compared to the 2006 and 2008 surveys.

On the other hand, the proportion of Finnish students already running their own business ("founders") was higher (3.5 %) than the international mean (2.5 %) and their "entrepreneurship index" (the extent to which the students had considered starting up a business compared to the actions they had taken to turn their intentions into actions) was the fourth highest after the UK, Estonia and Portugal. The growth orientation of potential Finnish business founders was also strong. This indicates a kind of duality: there was a vast majority of non-founders among the Finnish students, but a small minority was very active and already self-employed. There seemed to be a small emerging boom of founders compared to 2008.

In terms of different study fields, the strongest entrepreneur index was among art and culture students, followed by engineering students and business and economics students. The weakest index was found in the case of social and health care students, a vast majority of whom is traditionally employed by the public sector in Finland. As shown earlier in various studies, the female students demonstrated less entrepreneurial intentions and actions than their male counterparts.

Access to financial capital and financial risk were perceived to be the strongest factors preventing students from starting up their own business. This was the case in Finland as well as in all other countries. For example, a high workload was not seen as an obstacle.

As to the role of universities and polytechnics in fostering the entrepreneurial intentions and activities of their students, their climate was evaluated as rather favourable. The assessment of Finnish students was above the international average. Lectures on entrepreneurship are well established in the offerings of universities all over the world, and so are studies focusing on business planning. However, the analyses revealed that there is a strong need for workshops and networking with entrepreneurs and contact points for various entrepreneurial issues, such as the practical side of establishing a venture. This observation was shared by a vast majority of Finnish and international students.

KUVIOT	sivu
Kuvio 1. GUESSS 2011-tutkimuksen teoreettinen viitekehys	8
Kuvio 2. Suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden yleiset ammatilliset odotukset vuoden 2011 aineistossa	16
Kuvio 3. Yrityksen perustamiseen liittyvät esteet	18
Kuvio 4. Suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden uramotiivitekijöiden keskiarvot	20
Kuvio 5. Motiivitekijöiden ja koettujen uravaihtoehtojen välinen yhteys	21
Kuvio 6. Yrittäjyysindeksiin ja bruttokansantuotteen suhde maittain	27
Kuvio 7. Opiskelijayritysten kasvuindeksi maittain	30
Kuvio 8. Oppilaitosten tarjoaman yrittäjyyskoulutuksen arviointi eri maissa	34
Kuvio 9. Yrittäjyyttä kannustava ilmapiiri osallistujamaissa	35

TAULUKOT

Taulukko 1. Suomen aineiston yliopistot ja ammattikorkeakoulut ja niiden vastaajien lukumäärät	10
Taulukko 2. GUESSS 2011-tutkimukseen osallistuneet maat, osallistuneiden yliopistojen määrät ja vastausprosentit	11
Taulukko 3. Suomalaisten vastaajien jakautuminen eri opintoaloihin	13
Taulukko 4. Opiskelijoiden työpaikkapreferenssit välittömästi opiskelun jälkeen	14
Taulukko 5. Työhön liittyvät tavoitemielikuvat viisi vuotta opintojen jälkeen	15
Taulukko 6. Oman yrityksen perustamisaikeiden vakavuus	17
Taulukko 7. Suomalaisten eri aineiden opiskelijoiden sijoittuminen yritysaktiivisuuden mukaan	22
Taulukko 8. Kysymyksen 1 painoarvojen määrääminen (”Kuinka vahvasti olet harkinnut oman yrityksen perustamista?”)	24
Taulukko 9. Kysymyksen 2 painoarvojen määrääminen (”Mitä olet tehnyt perustaksesi yrityksen?”)	24
Taulukko 10. Suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyysindeksi opintoalan mukaan	25
Taulukko 11. Mistä idea liiketoimintaan tuli?	28
Taulukko 12. Yrityspohjan rakentamisen kannalta tärkeimmät väittämät	39
Taulukko 13. Yrittäjyyteen liittyvä koulutus- ja kehittämistoiminta GUESSS 2011-projektiin osallistuneissa maissa	31
Taulukko 14. Haluttu yrittäjyyskoulutuksen ja -kasvatuksen tarjonta Suomessa ja kansainvälisesti	32
Taulukko 15. Yliopisto/ammattikorkeakoulu yrittäjyyden toimintaympäristönä	33
Taulukko 16. Perheyrittäjyyden jatkamisen esteet	38

TIIVISTELMÄ	i
EXECUTIVE SUMMARY	ii
KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO	iii
SISÄLLYSLUETTELO	iv
1. JOHDANTO	1
1.1 GUESSS-tutkimuksen lähtökohta ja tavoitteet	1
1.2 Viimeaikaisia yrittäjyystutkimuksia Suomessa	2
1.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	7
1.4 Projektin organisaatio	9
2. AINEISTON KERUU JA OTOS	9
2.1 Aineiston keruu	9
2.2 Otos ja sen ominaisuudet	12
3. OPISKELIJOIDEN YRITTÄJYYSAIKOMUKSET	14
3.1 Palkansaajaksi vai yrittäjäksi?	14
3.2 Yrittäjyyden esteet	18
3.3 Opiskelijoiden uravalinnan motiivit	19
3.4 Yrittäjyysorientoituneet opiskelijat	21
3.5 Yrittäjyysaikomusten voimakkuus	23
3.6 Opiskelijayrittäjät	28
4. YLIOPISTOT JA AMMATTIKORKEAKOULUT YRITTÄJYYSKOULUTUKSEN TARJOAJINA JA TOTEUTTAJINA	31
5. PERHEYRITYSTAUSTAISET OPISKELIJAT	36
6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
KIRJALLISUUS	43
LIITTEET	45

1 Johdanto

1.1 GUESSS-tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Kansainvälinen korkean asteen opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia kartoittava GUESSS-tutkimus (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey) toteutettiin vuonna 2011 viidettä kertaa. Hankkeen organisoijana on ollut alusta alkaen sveitsiläisen St. Gallenin yliopiston pienyritysten ja yrittäjyyden tutkimuskeskus. Tutkimushankkeen ensimmäinen kierros toteutettiin vuonna 2002, toinen 2004, kolmas 2006, neljäs 2008 ja viides vuonna 2011. Suomesta kerättyä aineistoa on ollut mukana kolmella viimeksi toteutetulla kierroksella. Kahden ensimmäisen tutkimuskerran aikana hankkeen nimenä oli ”International Survey on Collegiate Entrepreneurship” (ISCE). Tutkimushankkeen seuraava kierros on tarkoitus toteuttaa vuonna 2013.

Jokaisella tutkimuskierroksella mukana olleiden maiden lukumäärä on lisääntynyt ja saadun otoksen koko kasvanut. Vuoden 2011 GUESSS-tutkimuksen kohderyhmän koko oli yli miljoona opiskelijaa 26:ssa maassa 489:ssä yliopistossa tai korkeakoulussa. Kohderyhmästä kootun aineiston koko oli viimeksi toteutetulla kierroksella runsaat 93.000 opiskelijaa.

GUESSS-tutkimushankkeen tavoitteet ovat seuraavat:

- Seurata systemaattisesti ja pitkällä aikavälillä opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia ja yrittäjyysaktiiviteetteja
- Tunnistaa uusien yritysten perustamiseen ja yrittäjyyteen tähtäävien urapolkuihin liittyviä edellytyksiä ja tekijöitä
- Havainnoida ja arvioida yliopistojen ja korkeakoulujen opiskelijoilleen tarkoitettua yrittäjyyskasvatukseen liittyvää tarjontaa

(Sieger et al. 2011)

GUESSSS-projekti pyrkii myös tuottamaan hyödyllistä tietoa useille sidosryhmille:

- Tietoa osallistuville maille niiden yleisistä olosuhteista opiskelijoiden yrittäjyyden kehittämiseksi
- Tietoa opiskelijoiden halukkuudesta yrittäjäksi ryhtymiseen
- Tietoa eri yliopistojen ja korkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksen määrästä ja laadusta
- Tietoa yrittäjyyden edistämiseksi tarvittavien toimenpiteiden pohjaksi
- Vertailevaa tietoa eri maiden opiskelijoiden yrittäjyysasenteista ja –aikomuksista sekä yrittäjyysaktiiviteeteista

(Sieger et al. 2011)

Tutkimuksen toistaminen kahden vuoden välein tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten ja –aktiiviteettien pitkällä aikavälillä. Tosin viiden vuoden aikaväli ei ole vielä kovin pitkä seurantaväli, mutta aikasarja pitenee säännöllisin seurantavälein toteutettavilla tutkimuksilla, joissa keskeiset havainnoitavat muuttujat pysyvät samoina. Toinen vertailun kohde on suomalaisten opiskelijoiden asemoituminen kansainvälisessä opiskelijapopulaatiossa. Tässä tutkimusraportissa hyödynnetään molempia edellä mainittuja vertailuja.

1.2 Viimeaikaisia yrittäjyystutkimuksia Suomessa

1.2.1 Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2010

Global Entrepreneurship Monitor (GEM)-tutkimus käynnistettiin vuonna 1999, jolloin siinä oli mukana 10 maata. Tutkimus on toteutettu jo 12 kertaa. Viimeksi toteutetussa GEM-tutkimuksessa (Stenholm et al., 2010) oli mukana jo 59 maata, joista 20 oli samaa kuin vuoden 2011 GUESSSS-tutkimuksessa.

GEM tutkii ensisijaisesti työikäisten (18-64-vuotiaat) yrittäjyysaktiivisuutta, sen esiintymistä ja luonnetta sekä yrittäjyyskapasiteettia eri maissa mittaamalla yrittäjyyteen kohdistuvia asenteita, pyrkimyksiä ja aktiiviteetteja. Lisäksi tutkimusaineistoon liittyy alan asiantuntijoiden haastatteluja. Tutkimuksen kohderyhmän koko oli vuoden 2010 toteutuskerralla yhteensä 175.000 eri puolilla maailmaa asuvaa ihmistä. GEM-tutkimuksessa jaetaan osanottajamaat kolmeen ryhmään sen mukaan, millaisessa taloudellisessa kehitysvaiheessa ne ovat. Suomi kuuluu tässä jaottelussa ns. innovaatiovetoisiin maihin, joita vuoden 2010 tutkimuksessa oli 20.

GEM 2010-tutkimuksen mukaan Suomen vakiintunut yrittäjyys on melko korkealla tasolla verrokkimaihin nähden. Suomen aikuisväestöstä kuului vuonna 2010 9,4 prosenttia ns. vakiintuneisiin yrittäjiin (jotka ovat yli 42 kuukautta yrittäjinä toimineita henkilöitä). Kokonaisyrittäjyysaktiivisuudessa (vakiintunut yrittäjyys + varhaisvaiheen yrittäjyys) Suomi sijoittuu 32.sijalle kaikkien 59 tutkitun GEM -maan joukossa ja innovaatiovetoisten talouksien joukossa kahdeksannelle sijalle. Saman tutkimuksen mukaan 5,7 prosenttia suomalaisesta työikäisestä väestöstä oli aloittamassa aktiivisesti yritystoimintaa vuoden 2010 aikana. Potentiaalisten yrittäjien määräksi arvioitiin neljännes työikäisestä väestöstä, mutta ainoastaan kuudella prosentilla oli tosiasiallinen aikomus ryhtyä yrittäjäksi seuraavan kolmen vuoden aikana (Stenholm et al. 2010).

Yrittäjyyskapasiteetin ja yrittäjyysaktiivisuuden luonne Suomessa on GEM 2010-tutkimuksen mukaan muuttumassa siten, että naisten yrittäjyysaktiivisuus (noin kolmasosa yrittäjistä on naisia) on kääntynyt laskuun. Innovaatiovetoisten maiden joukossa Suomi jää selvästi keskitason alapuolelle tarkasteltaessa kussakin maassa syntyvää voimakkaan innovatiivista uutta yritystoimintaa. Sekä varhaisvaiheen että vakiintuneiden yrittäjien kasvuhakuisuus on Suomessa edelleen huomattavan vähäistä. Nuorten (18-24 -vuotiaiden) yrittäjyysaktiivisuus oli vuoden 2010 GEM-tutkimuksessa aikaisempia vuosia hieman alhaisempi, eikä tämä osuus ole noussut vuodesta 2009. Lisäksi raportissa esitetään huolestuneisuus siitä, että liian harvat kyvykkäät (taitoja, tietoja ja mahdollisuuksia omaavat) yksilöt pitävät yrittäjyyttä houkuttelevana vaihtoehtona, vaikka yrittäjyysasenteet ja kulttuuri ovat Suomessa sinänsä yrittäjyydelle suotuisat (Stenholm et al. 2010).

1.2.2 FINPIN-verkoston korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysaikomustutkimus

Huovisen (2008) korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentioiden voimakkuuteen kohdistuvassa tutkimuksessa oli mukana 6.619 opiskelijaa kuudesta ammattikorkeakoulusta, kahdesta yliopistosta ja kahdesta yliopistokeskuksesta. Vastaajista 77 prosenttia edusti ammattikorkeakoulujen opiskelijoita. Tutkimuksessa käsiteltiin yrittäjyyden houkuttelevuuden lisäksi yrittäjyysaikomusten ja taustamuuttujien välisiä suhteita.

Lähes neljännes (22,4 %) opiskelijoista oli valmis harkitsemaan yrittäjyyttä. Noin kolmannes (31,4 %) sen sijaan ei ollut lainkaan kiinnostunut yrittäjyydestä. Kaiken kaikkiaan lähes puolet aineistoon kuuluvista opiskelijoista (46,4 %) oli yleisellä tasolla kiinnostunut yrittämisestä. Miesopiskelijoista

lähes 60 prosenttia (59,4 %) arvioi myös pärjäävänsä yrittäjänä. Vastaava prosenttiluku naisopiskelijoiden kohdalla oli huomattavasti alhaisempi (35,4 %). Noin neljännes (23 %) oli valmis harkitsemaan yrittäjyyttä heti valmistumisen jälkeen, 30 prosenttia 1-3 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta ja 40 prosenttia joskus myöhemmin.

Tutkimuksen tulokset osoittivat siten korkeakouluopiskelijoiden pitävän yrittäjyyttä kyllä vartenotettavana vaihtoehtona, mutta samalla olevan yrittäjäysasenteiltaan, -aikomuksiltaan ja -valmiuksiltaan hajakoosteinen ryhmä. Naisopiskelijoiden keskuudessa yrittäjyys ei edelleenkään osoittautunut yhtä houkuttelevaksi uravaihtoehdoksi kuin miesten parissa. Miesopiskelijat luottivat tässä tutkimuksessa myös enemmän yrittäjäysvalmiuksiinsa kuin naisopiskelijat. Erityisen ryhmän muodostivat myös alle 26-vuotiaat opiskelijat, joiden kohdalla yrittäjäysvalmiudet koettiin hyvin usein riittämättömiksi.

Koulutusaloista yrittäjäysaikomukset olivat voimakkaimmat liiketalouden-, tekniikan ja liikenteen opiskelijoiden keskuudessa. Vähiten yrittäjäydestä kiinnostuneita oli sosiaali- ja terveystieteiden sekä hyvinvointi- ja kulttuurialoilla. Sama tilanne vallitsi yrittäjäysvalmiuksien kohdalla. Yrittäjäysaikomusten eteenpäin viemisen kannalta tuli esille, että neljännes kaikista yrittäjyyttä harkitsevista opiskelijoista halusi aloittaa oman yritystoiminnan välittömästi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Intentioista on kuitenkin vielä matkaa todellisiin yrittäjäysaktiviteetteihin ja esim. sopivan palkkatyön löytyessä aikomukset jäävät monesti taka-alalle.

Yrittäjyyden esteistä pidettiin merkittävimpana yritystoimintaan liittyviä riskejä. Tämä ilmeni siitä huolimatta, että yrittäjyyteen suhtauduttiin sinänsä positiivisesti. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan (Huovinen 2008), että yrittäjäyyskoulutuksen kohdentamisessa oppilaitoksissa olisi otettava huomioon erilaiset osaryhmät. Ei-kiinnostuneiden opiskelijoiden kohdalla olisi ensisijaisena tavoitteena asenteisiin vaikuttaminen. Neutraalisti yrittäjyyteen suhtautuvien joukossa voisi sen sijaan koulutuksen suunnata yrittäjäysvalmiuksien kehittämiseen. Yrittäjäydestä kiinnostuneiden keskuudessa tavoitteena tulisi olla yrittäjäysaikeiden toteuttamisen vahvistaminen.

1.2.3 Yrittäjäysilmapuntari 2011-tutkimus

Suomalaisen Työn Liiton ja Suomen Yrittäjien ”Yrittäjäysilmapuntari 2011”-tutkimuksessa selvitettiin 15-79-vuotiaiden suomalaisten suhtautumista yrittäjyyteen. Tutkimuksen otos koostui 1.178 vastaajasta ja se oli valtakunnallisesti edustava iän, sukupuolen ja asuinpaikan suhteen.

Tutkimuksen toteutti Taloustutkimus Oy Internet-paneelin kautta. Aineisto kerättiin elokuussa 2011 (Mervola 2011).

Tulosten mukaan kolmannes suomalaisista pitää yrittäjyyttä vähintään melko houkuttelevana, kun taas kaksi kolmannesta ei näe sitä houkuttelevana. Yrittäjyyden houkuttelevuus näyttää hieman vähentyneen vuodesta 2010. Taustatekijöihin suhteutettuna yrittäjät, maanviljelijät ja yli 80.000 euroa vuodessa ansaitsevat pitivät yrittäjyyttä keskimääräistä useammin houkuttelevana vaihtoehtona. Naiset, Lapissa asuvat, toimihenkilöt, työväestö, työttömät ja 20-40.000 euron vuositulojen talouksissa elävät näkivät puolestaan yrittäjyyden keskimääräistä vähemmän houkuttelevana. Niistä vastaajista, jotka eivät pitäneet yrittäjyyttä houkuttelevana, lähes kaikki (93 %) pitivät palkkatyötä houkuttelevampana vaihtoehtona.

Tiedusteltaessa ovatko yrittäjyyttä vähintään melko houkuttelevana pitäneet harkinneet yrityksen perustamista lähiaikoina 16 prosenttia sanoi näin tehneensä. Tämäkin luku oli vuoden 2010 tulosta (19 %) hieman alhaisempi. Yrityksen perustamista lähiaikoina olivat suunnitelleet erityisesti 25-34-vuotiaat vastaajat. Väittämään ”Suomessa on hyvä yrittää” vastasi 40 prosenttia myönteisesti. Joka kolmannen kanta oli neutraali ja viidennes vastaajista oli eri mieltä.

Selvitettäessä mitkä seikat houkuttavat yrittäjyyteen tulivat esille itsenäisyys/itsenäinen työ, vapaus ja hyvät ansaintamahdollisuudet. Viidennes vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että mikään ei houkuttele yrittäjäksi ryhtymiseen. Yrittäjyyttä vastaan puhuvina seikkoina nousivat esiin ennen kaikkea taloudellinen riski, velkaantuminen ja epäonnistuminen. Myös aikapula, kiire työssä ja jaksaminen mainittiin.

Tässäkin tutkimuksessa tuli kuitenkin esille suomalaisten yleinen yrittäjyysmyönteisyys. Se oli enemmistön mielestä ”asia, jota Suomessa tulisi edistää”. Näin siitähän huolimatta, että vain kolmannes pitää yrittäjyyttä omalla kohdallaan houkuttelevana. Yleinen asenne on siis myönteinen, mutta passiivinen.

1.2.4 Työ- ja elinkeinoministeriön yrittäjyyskatsaukset

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee vuosittain yrittäjyyskatsauksen, jossa tarkastellaan laaja-alaisesti kokonaistalouden tasolla mm. yritysten perustamista, vaihtuvuutta ja kansainvälistymistä, kasvuyrityksiä, yrittäjien taustaa, omistajien vaihdoksia, lopettaneiden yrittäjien profiilia ja yrittäjyyttä maakunnissa. Valtakunnallisia yrittäjyyskatsauksia on laadittu vuodesta 2003 lähtien.

Vuoden 2011 yrittäjyyskatsauksessa (Yrittäjyyskatsaus 2011) todetaan yritysten lukumäärää käytettävän usein yrittäjyysaktiivisuuden mittarina. Yritysten määrä on lähtenyt nousuun 1990-luvun laman jälkeen vuodesta 1995 lähtien. 1990-luvun jälkipuoliskolla keskimääräinen kasvu oli 3,5 prosenttia, mutta se on laskenut 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä keskimäärin yhteen prosenttiin. Katsauksessa todetaan yritysten määrän kehityksen seuranneen Suomessa pienellä viipeellä bruttokansantuotteen kehitystä.

Yrittäjyyskatsauksessakin kiinnitetään huomiota kasvuyritysten vähäisen määrään Suomessa. Kasvuyrityksiä tiukkojen kriteerien mukaan (työllisyyden lisääminen kolmen peräkkäisen vuoden aikana vähintään 20 prosenttia) oli vuosina 2006-09 vain vajaat 700, kun yritysten kokonaismäärä oli vuoden 2009 lopussa Tilastokeskuksen mukaan noin 263.800. Kuitenkin kaikista toimintaansa jatkaneista vähintään kymmenen henkilön yrityksistä kasvu-uralle päätyi vain 4,8 prosenttia. Ne loivat yhteensä lähes 51.200 uutta työpaikkaa, mikä vastasi 50 prosenttia kaikista yli kymmenen henkilön yritysten työllisyyden lisäyksestä. Tilanteen haasteellisuutta korostaa myös se seikka, että Suomessa toimivat ulkomaalaiset yritykset ovat kasvaneet keskimääräistä nopeammin, kun tarkastelun kohteena on henkilöstön, liikevaihdon ja palkkasumman kehitys. (Yrittäjyyskatsaus 2010)

Vuoden 2011 Yrittäjyyskatsauksessa todetaan edelleen, että yksinyrittäjien osuus yrittäjäkunnasta on 62 prosenttia ja että 30 prosenttia kaikista yrittäjistä on yli 55-vuotiaita. Yrittäjien keski-ikä on noussut 1990-luvun alusta lukien, joten sukupolvenvaihdokset ja omistusten siirrot ovat hyvin ajankohtainen asia. Yrittäjien yleinen koulutustaso on noussut 1990-luvun lopusta, mutta se on edelleen alhaisemmalla tasolla kuin palkansaajilla keskimäärin. Alle 35-vuotiaiden osuus yrittäjistä on pieni: omaan ikäluokkaansa suhteutettuna yrittäjien osuus nousee viiteen prosenttiin vasta 32-vuotiaissa. Esim. 24-vuotiaiden ikäluokasta toimii yrittäjänä hieman alle kaksi prosenttia ja 25-vuotiaista kaksi prosenttia. Kaksikymppinen yrittäjä on Suomessa edelleen harvinaisuus.

1.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

GUESSS-tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on Ajzenin kehittämä 'suunnitellun käyttäytymisen teoria' (Theory of Planned Behavior). Ajzen esitti teoriansa ensimmäistä kertaa vuonna 1985 julkaistussa artikkelissaan (Ajzen 1985). Teoria on kehitelmä aikaisemmin julki tulleesta 'harkitun toiminnan teoriasta' (Theory of Reasoned Action), jonka Fishbein ja Ajzen esittivät 1970-luvun puolivälissä. Harkitun toiminnan teoriassa on aineksia monista eri teorioista kuten oppimisteorioista, odotusarvoteorioista, konsistenssiteorioista ja attribuutioteorioista.

Harkitun toiminnan teorian mukaan ihmisten arvioidessa oletetun käyttäytymisen olevan positiivisen (asenne) ja he sen lisäksi ajattelevat heille tärkeiden yksilöiden haluavan heidän käyttäytyvän tietyllä tavalla (subjektiivinen normi), on seurauksena tavanomaista voimakkaampi aikomus (motivaatio) ja todennäköisyys toimia juuri kyseisellä tavalla kasvaa. Useat tutkimukset ovat osoittaneet asenteiden ja subjektiivisten normien ja käyttäytymisaikomusten ja edelleen sitä seuraavan käyttäytymisen välillä vallitsevan korkean korrelaation.

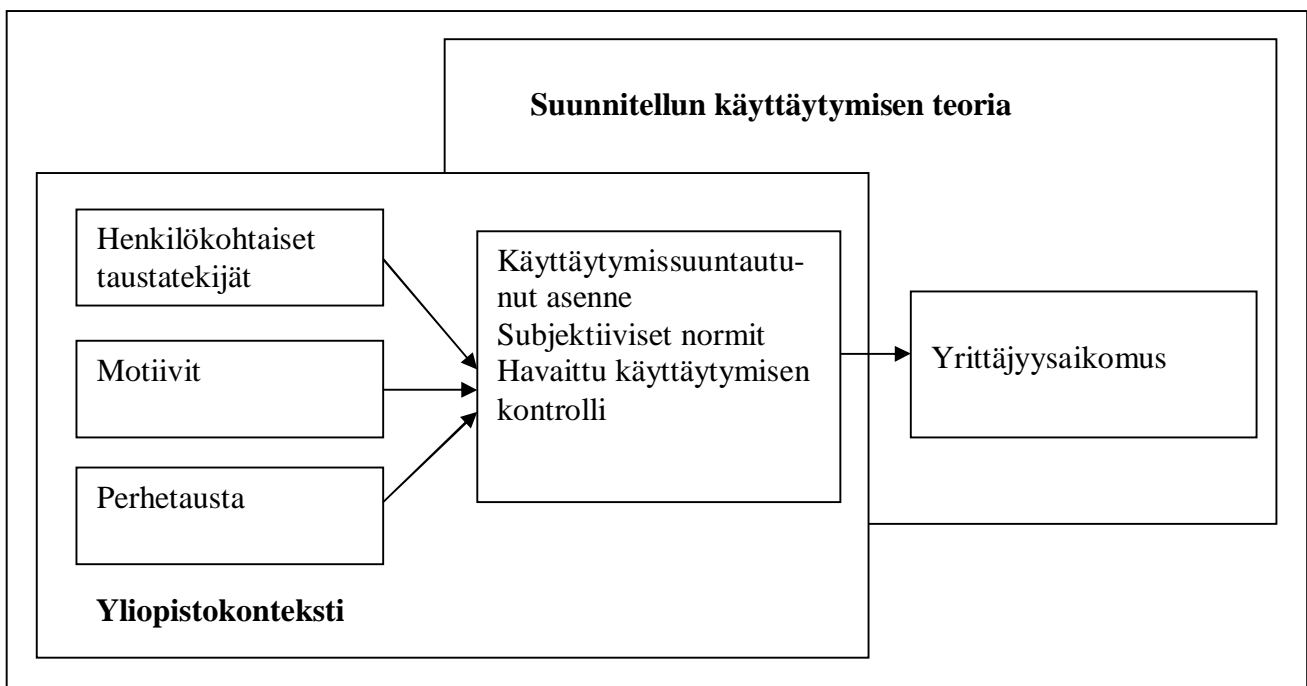
Käyttäytymisaikomusten ja todellisen käyttäytymisen välisestä suhteesta on esitetty myös kriittisiä näkökohtia. Niiden mukaan käyttäytymisintentioiden ja todellisen käyttäytymisen suhde ei aina johda tutkimustulosten esittämään positiiviseen riippuvuussuhteeseen, mikä voi johtua ympäristön aiheuttamista rajoituksista. Käyttäytyminen ei voi nimittäin kokonaan määräytyä aikomuksista käsin silloin, kun yksilö ei voi täysin kontrolloida ympäristöään. Ajzen lisäsi sen tähden suunnitellun käyttäytymisen teoriaan uuden komponentin, "havaitun käyttäytymisen kontrollin". Tällä tavoin hän laajensi harkitun toiminnan teoriaa kattamaan ei-tahdonalaisen käyttäytymisen käyttäytymisaikomuksen ja todellisen käyttäytymisen ennakoimiseksi (Ajzen 1991, 2002).

Kruger ja Carsrud (1993) olivat ensimmäisiä Ajzenin teorian soveltajia yrittäjyyden tutkimuksen alueella. Heidän mallissaan on seuraavat kolme intentiota edeltävää tekijää: yrittäjämäisen toimintatavan havaittu kiinnostavuus, yrittäjämäistä käyttäytymistä koskevat havaitut normit ja yrittäjämäiseen käyttäytymiseen liittyvä pystyvyysuskomus (self-efficacy) tai kontrolli. Attribuutioteorioiden perheeseen kuuluvan pystyvyysuskomuksen käsitteen esitti sosiaalis-kognitiivisesta teoriansa johdannaisena amerikkalainen Alfred Bandura 1970-luvun lopussa. Pystyvyysuskomus liittyy vakuuttuneisuuteen siitä, että yksilö pystyy onnistuneesti toteuttamaan haluttuun tulokseen johtavaa toimintaa. Pystyvyysuskomusta on käytetty havaitun käyttäytymisen kontrollin synonyyminä. Se liittyy tietyn käyttäytymisen helppouden tai vaikeuden havaitsemiseen. Fayolle ja

DeGeorge (2006) ovat soveltaneet suunnitellun käyttäytymisen teoriaa yrittäjyyskoulutuksen tulosten arviointiin Ranskassa. Muita teorian soveltamisalueita ovat olleet esim. ympäristöpsykologia ja terveystyttäytyminen. Suunnitellun käyttäytymisen teoria on esitetty myös matemaattisen kaavan muodossa.

Suunnitellun käyttäytymisen teoria korostaa yksilön kognitiivisen prosessoinnin merkitystä. Yrittäjyysintentioiden, kognitiivisten (tietoon ja ymmärtämiseen liittyvien) tekijöiden, kilpailuympäristöön liittyvien havaintojen ja yrityksen kasvun välisiä riippuvuuksia ovat käsitelleet tutkimuksessaan mm. Dutta ja Thornhill (2008). Tämän vastapainona on korostettu affektiivisen prosessoinnin merkitystä yksilön käyttäytymisessä ja viitattu siihen, että Ajzenin teoria ei ota riittävästi huomioon esimerkiksi sellaisten emotionaalispainotteisten tekijöiden kuten uhkan, pelon, mielialan ja negatiivisten ja positiivisten tunteiden merkitystä käyttäytymisen taustatekijöinä.

Esitetystä kritiikistä huolimatta suunnitellun käyttäytymisen teoria on yksi lupaavimmista käyttäytymisen ennustamisen viimeaikaisista kehitelmistä. Sen voidaan katsoa soveltuvan varsin hyvin opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten tutkimiseen. Sen potentiaalisia sovellusalueita ovat GUESSS-hankkeen kontekstissa kysymykset siitä, miten yrittäjyysaikomukset liittyvät yrityksen perustamiseen, jo olemassa olevan yrityksen haltuunottoon, kiinnostukseen toimia freelancerina tai perheyrittäjyksen jatkamiseen. Tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä toimii seuraava suunnitellun käyttäytymisen mallinnus:

Kuvio 1. GUESSS 2011-tutkimuksen teoreettinen viitekehys (Sieger et al 2011, 7).

1.4 Projektin organisaatio

GUESSS-projektin kokonaiskoordinoinnista vastaavat edellisten kierrosten tapaan St. Gallenin yliopiston pienyrityskeskus (KMU-HSG) ja perheyrityskeskus (CFB-HSG). Projektin vastuuhenkilönä on toiminut Dr. Philipp Sieger ja sen ohjausryhmässä professorit Urs Furlingstaller (St. Gallen, puh.joht.), Thomas Zellweger (St. Gallen), Norris Krueger (Boise State University, USA) ja Dr. Frank Halter (St. Gallen). St. Gallenin yliopiston tutkijat vastasivat myös kansainvälisen yhteisraportin laatimisesta. (Sieger et al 2011)

Kullakin 26:lla osallistujamaalla on ollut oma koordinaattorinsa, joka on vastannut aineiston keruusta ja raportoinnista omassa maassaan. Kansallisten koordinaattorien luettelo on esitetty liitteessä 1.

2 Aineiston keruu ja otos

2.1 Aineiston keruu

Aineiston keruu toteutettiin kyselylomakkeella, johon vastaaminen tapahtui internetin välityksellä. Suomen osalta kyselylomake oli saatavissa sekä suomeksi että englanniksi. Pitkähkö kyselylomake jakaantui 16 osa-alueeseen. Taustatietojen (henkilökohtainen ja perhetausta) lisäksi lomake kartoitti yliopistoissa- ja ammattikorkeakouluissa annettavan yrittäjyyskoulutuksen ja –valmennuksen määrää ja laatua sekä oppilaitoksessa vallitsevaa yrittäjyyteen kohdistuvaa yleistä ilmapiiriä. Varsinaisia yrittäjyysaikomuksia ja –aktiviteetteja sekä urapolkuihin liittyviä odotuksia selvitettiin useilla kysymyksillä ja asenneväittämillä. Myös yrityksen perustamista estäviä tekijöitä kartoitettiin.

Kysely lähetettiin touko-kesäkuussa 2011. Mukana olivat otokset seuraavista kuudesta yliopistosta ja kuudesta ammattikorkeakoulusta (taulukko 1). Samassa yhteydessä on mainittu kustakin oppilaitoksesta saatujen vastausten määrä ja osuus Suomen aineistosta. Huomattakoon että eri oppilaitosten otosten koko vaihteli suuresti eli seuraavat luvut eivät edusta oppilaitosten keskimääräisiä vastausprosentteja, vaan niiden osuutta kaikkien vastanneiden kokonaismäärästä. Aalto-yliopisto ja Lahden ammattikorkeakoulu eivät osallistuneet vuonna 2008 toteutettuun GUESSS-tutkimukseen .

Taulukko 1. Suomen aineiston yliopistot ja ammattikorkeakoulut ja niiden vastaajien lukumäärät.

Oppilaitos	Vastaajien määrä	%
Aalto-yliopisto	223	15,5
Itä-Suomen yliopisto	48	3,3
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	171	11,9
Oulun yliopisto	25	1,7
Tampereen teknillinen yliopisto	73	5,1
Vaasan yliopisto	66	4,6
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	169	9,0
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	240	16,7
Lahden ammattikorkeakoulu	41	2,9
Saimaan ammattikorkeakoulu	115	8,0
Savonia-ammattikorkeakoulu	130	9,0
Tampereen ammattikorkeakoulu	169	11,8
Muu	6	0,4
yht.	1.437	99,9

Kyselylomake lähti kaikkiaan 29.313 opiskelijalle, joista sen hyväksyttävästi täytti 1.437 vastaajaa. Vastausprosentti jäi täten hyvin alhaiseksi, noin viiteen prosenttiin (4,9 %). Tulos on myös selvästi alhaisempi kuin edellisellä kierroksella (GUESSS 2008: 9,7 %). Kansainvälisen otoksen vastausprosentti oli jonkin verran korkeampi (6,3 prosenttia, taulukko 2).

Yhtenä syynä vastausprosentin selvään putoamiseen lienee internetpohjaisen liikenteen nopea kasvu ja siihen liittyvät turvallisuusjärjestelyt, jotka ovat ilmeisesti suodattaneet osan lähetetyistä kyselylomakkeista roskapostiin. Useat opiskelijat käyttävät ilmeisesti myös pääasiallisesti omaa sähköpostiosoitettaan, eivätkä välttämättä käy katsomassa oppilaitoksen puolesta annetun sähköpostiosoitteensa lähetyksiä säännöllisesti. Myös kyselyn ajankohta olisi voinut olla muutamaa kuukautta aikaisemmin ennen kevään tenttikausia. Suomen aineiston vastausprosentti jäi myös jonkin verran alhaisemmaksi kuin muiden maiden keskimääräinen vastausprosentti, kuten oheinen taulukko osoittaa.

Taulukko 2. GUESSS 2011-tutkimukseen osallistuneet maat, osallistuneiden yliopistojen määrät, otokset ja vastausprosentit.

	Maa	Yliopistojen lukum.	Otoksen koko	Vastausten lukum.	%
1	Alankomaat (NED)	56	227.568	13.121	5,8
2	Argentiina (ARG)	23	n.a.	1.660	n.a.
3	Belgia (BEL)	11	n.a.	188	n.a.
4	Brasilia (BRA)	43	250.000	29.186	11,7
5	Chile (CHI)	5	15.544	1.244	8,0
6	Etelä-Afrikka (RSA)	15	16.670	697	4,2
7	Iso-Britannia (UK)	19	43.432	648	1,5
8	Irlanti (IRL)	8	9.705	332	3,4
9	Itävalta (AUT)	17	144.700	4.553	3,1
10	Japani (JPN)	4	4.200	561	13,4
11	Kiina (CHN)	22	26.950	868	3,2
12	Kreikka (GRE)	7	14.000	454	3,2
13	Liechtenstein (LIE)	1	580	220	37,9
14	Luxemburg (LUX)	2	4.948	444	9,0
15	Meksiko (MEX)	3	2.400	556	23,2
16	Pakistan (PAK)	12	n.a.	321	n.a.
17	Portugali (POR)	14	n.a.	1.020	n.a.
18	Ranska (FRA)	17	15.930	1.498	9,4
19	Romania (ROM)	33	n.a.	849	n.a.
20	Saksa (GER)	46	297.373	12.469	4,2
21	Singapore (SIN)	8	66.000	2.391	3,6
22	Suomi (FIN)	12	34.070	1.437	4,9
23	Sveitsi (SUI)	44	92.738	8.115	8,8
24	Unkari (HUN)	23	70.717	5.677	8,0
25	Venäjä (RUS)	23	7.840	2.882	36,8
26	Viro (EST)	21	34.070	1.874	5,5
	Yhteensä	489	1.374.678	93.265	6,3

2.2 Otos ja sen ominaisuudet

Vastanneiden keski-ikä (Suomen aineisto) oli 26,8 vuotta. Vuoden 2008-tutkimuksessa se oli 25,4 vuotta ja vuoden 2006-tutkimuksessa 25,5 vuotta. Tutkimukseen osallistuneiden keski-ikä vastaushetkellä oli siis jonkin verran noussut verrattuna kahteen edelliseen kierrokseen. Kansainvälisessä aineistossa keski-ikä oli (vuoden 2011-GUESSS) 25,1 vuotta eli Suomen aineistossa se oli jonkin verran tätä keskiarvoa korkeampi. Se oli myös yhdessä Brasilian kanssa koko aineiston korkein. Alin keski-ikä (20,1 vuotta) oli singaporelaisilla opiskelijoilla. Lähellä 20 ikävuotta se oli myös Venäjällä (21,0). Opinnot olivat kestäneet suomalaisilla opiskelijoilla keskimäärin 2,7 vuotta, joten he olivat aloittaneet opintonsa varsin varttuneessa iässä. Tämä seikka onkin herättänyt jo pitkään huolestunutta keskustelua. Eräänä osasyynä voi olla siirtyminen opiskelemaan ammattikorkeakoulusta yliopistoon – joko kesken amk-opintojen tai niiden jälkeen.

Naispuolisilla opiskelijoilla oli Suomessa enemmistö (52,9 %), jolloin miesten osuus oli jonkin verran alempi (47,1 %). Naisten osuus kasvoi jonkin verran vuosiin 2008 ja 2006 verrattuna, jolloin heidän osuutensa oli molemmilla kerroilla 51,7 prosenttia. Naisopiskelijoiden osuus koko 93.000 vastaajan joukossa oli vielä korkeampi (55,2 %). Vaihtelut olivat kuitenkin suuria, sillä romanialaisista vastaajista 72,6 prosenttia vastaajista oli naisopiskelijoita, kun taas vastaava luku Japanissa oli vain 30,3 prosenttia. Vastaajista yli puolet oli ammattikorkeakouluista (57,4 %). Yliopisto-opiskelijoiden osuudeksi jäi 42,1 prosenttia. Pienen vähemmistön (0,5 %) osalta tieto ei selvinnyt kyselylomakkeesta.

Opiskelutason suhteen suomalainen aineisto jakaantui seuraavasti. Amk- tai kandidaatin tutkintoa opiskelevien osuus oli 69 prosenttia ja maisteritason tutkintoa opiskelevien osuus 30 prosenttia. Jatkotutkintoa (lisensiaatin tai tohtorin tutkinto) opiskeli puolisen prosenttia. Lisäksi aineistoon oli osunut joitakin MBA-opiskelijoita. Vuoden 2008-aineistossa kandidaatin tutkintoa opiskelevien osuus noin kolme neljäsosaa (74,9 %) ja maisterin tutkintoa opiskelevien osuus noin neljännes (24,9 %). Vuoden 2006 aineistossa oli amk- ja kandidaattiopiskelijoita oli lähes 80 prosenttia (79,5 %) ja maisteriopiskelijoita noin viidennes (20,1 %).

Kansainvälisessä GUESSS 2011-aineistossa (N = 93.275) oli kandidaattiopiskelijoiden osuus myös lähes 80 prosenttia (79 %), maisteriopiskelijoiden vajaa viidennes (17 %). Suomen aineisto edustaa tässä suhteessa varsin hyvin kansainvälisen otoksen keskiarvoa.

Taulukko 3. Suomalaisien vastaajien jakautuminen eri opintoaloihin.

<i>Opintosuunta</i>	<i>Määrä</i>	<i>%-osuus</i>
Kielet	3	0,2
Kulttuuriala	68	4,7
Kasvatustiede	1	0,1
Liikuntatiede	3	0,2
Lääketiede ja terveystieteet	89	6,2
Juridiikka	10	0,7
Kansantalous	19	1,3
Kauppätieteet/liiketalous	552	38,4
Matematiikka ja luonnontieteet	3	0,2
Muut yhteiskuntatieteet	20	1,4
Tekniikka ja insinööritieteet	336	25,5
Tietotekniikka/informatiikka	154	10,7
Maatalous- ja metsätieteet, ravitsemus	18	1,3
Taideaineet	79	5,5
Muut	52	3,6
	yhteensä 1.407	100,0

Todettakoon, että kauppätieteet/liiketaloustieteen ja tekniikka/insinööritieteiden osuudet olivat otoksessa tietoisesti yliedustettuina, jotta vertailtavuus aikaisempiin tutkimuksiin olisi ollut riittävä. Esimerkiksi vuoden 2006 tutkimus kohdennettiin erityisesti näihin kahteen ryhmään, jolloin kaupallisten aineiden opiskelijoiden osuus suomalaisista opiskelijoista oli 40,7 prosenttia ja tekniikan opiskelijoiden osuus 52,4 prosenttia. Vuoden 2008 otoksessa olivat mukana myös kulttuuri- ja taideaineiden- sekä sosiaali- ja terveysaineiden opiskelijat. Lisäksi tietojenkäsittelyn ja informatiikan opiskelijat eriytettiin omaksi ryhmäkseen, sillä näitä aineita opiskellaan sekä kaupallisen että teknisen alan oppilaitoksissa.

Jatkoanalyysija ja vertailuja varten muodostettiin seuraavat ryhmät: kulttuurin ja taiteen opiskelijat (n = 143), kauppätieteen/liiketalouden opiskelijat (n = 571), terveys- ja sosiaalialan opiskelijat (n = 109), tekniikan opiskelijat (n = 366) ja tietotekniikan/informatiikan opiskelijat (n = 154). Näiden ryhmien ulkopuolelle jää ryhmä ”muut”, jonka kooksi tuli 237 opiskelijaa. Edellä olevista pienin ryhmä koostuu terveys- ja sosiaalialan opiskelijoista, mutta senkin voidaan katsoa olevan riittävän suuri tarvittavien tunnuslukujen laskemiseen ja vertailuihin. Vuoden 2008 GUESSS-tutkimuksessa pienimmät alaryhmät olivat hieman pienempiä (kulttuuri ja taide n = 100; terveys- ja sosiaaliala n = 104) ja kuin vuoden 2011-aineiston pienin ryhmä.

3 Opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset

3.1 Palkansaajaksi vai yrittäjäksi?

Urapolun valinta rupeaa kiinnostamaan opiskelijoita viimeistään opintojen loppuvaiheessa – ellei se sitten ole ollut jo keskeisenä motiivina opintosuunnan valinnassa. GUESSS-tutkimuksessa tätä kysymystä lähestyttiin tiedustelemalla vastaajilta, millaisia aikomuksia heillä on välittömästi opintojen päätyttyä ja vastaavasti viiden vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yleisinä kategorioina pidettiin valintaa palkansaajan, yrittäjyyden tai muun vaihtoehdon välillä. Yrittäjyysvaihtoehto jaettiin vielä oman yrityksen perustamiseen ja ”seuraaja-aikomukseen” (oman yrityksen perustaminen, perheyriyksen jatkaminen tai olemassa olevan yrityksen ostaminen). Seuraavissa taulukossa esitetään suomalaisten opiskelijoiden valinnat vuosina 2006, 2008 ja 2010.

Taulukko 4. Opiskelijoiden työpaikkapreferenssit välittömästi opiskelun jälkeen.

	2006	2008	2011
	%	%	%
<i>Palkansaajana</i>			
Pk-yrityksessä (< 250 työntekijää)	44,0	52,3	39,1
Suuressa yrityksessä	14,3	17,3	23,9
Yliopistolla/korkeakoulussa	1,7	1,0	3,7
Julkisella sektorilla	4,3	4,3	6,4
<i>Perustajana</i>			
Jatkam. jo perustetussa yrityksessä	1,5	2,9	3,1
Perustan oman yrityksen	5,1	5,1	3,0
Freelancerina	1,4	4,3	2,9
Franchising-bisneksessä	0,3	0,6	0,1
<i>Seuraajana</i>			
Perheyriyksen jatkaminen	1,7	2,0	1,3
Yrityksen tai sen osuuden ostaminen	0,3	0,9	0,4
<i>Muut vaihtoehdot</i>			
En siirry työelämään	11,2	2,1	2,8
En tiedä vielä	14,2	6,0	11,2
Jokin muu	-	1,2	2,1
	yhteensä 100,0	100,0	100,0

Taulukko osoittaa palkkatyövaihtoehdon ylivoimaisuuden kaikkina kolmena vertailuvuonna. Alimmillaankin (2006) se on lähes kaksi kolmasosaa ja ylimmillään (2008) noin neljä viidesosaa. Yrittäjyysvaihtoehdot (perustaminen + seuraajaksi ryhtyminen) varioivat 10 ja 16 prosentin välillä ilman systemaattista trendiä. Viiden vuoden aikavälillä (2006-2011) luku on pysynyt samana, hieman yli 10 prosentin tasolla. Muiden vaihtoehtojen variaatiota selittää vuoden 2006 kyselylomakkeessa esiintynyt ”perheen perustaminen”, joka ei enää ollut mukana vuosien 2008 ja 2011 kyselylomakkeissa.

Taulukko 5. Työhön liittyvät tavoitemielikuvat viisi vuotta opintojen jälkeen.

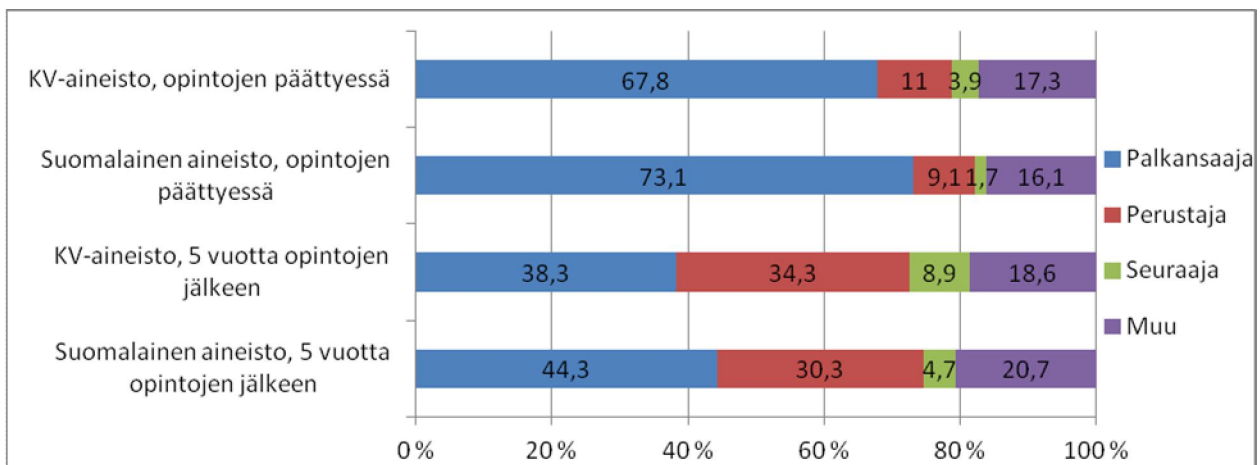
	2006	2008	2011
	%	%	%
<i>Palkansaajana</i>			
Pk-yrityksessä (< 250 työntekijää)	17,3	29,5	15,4
Suuressa yrityksessä	12,6	16,8	21,4
Yliopistolla/ammattikorkeakoulussa	1,3	1,7	3,4
Julkisella sektorilla	3,6	3,6	4,0
<i>Perustajana</i>			
Jatkaminen jo perustetussa yrityksessä	2,6	3,7	4,6
Perustan oman yrityksen	16,1	20,1	20,1
Freelancerina/itsensä työllistäjänä	3,3	4,6	4,5
Franchising-bisneksessä	0,5	0,7	1,1
<i>Seuraajana</i>			
Perheyrittäjien jatkaminen	3,5	2,7	2,4
Toimivan yrityksen tai sen osuuden ostaminen	3,5	6,3	2,2
<i>Muut vaihtoehdot</i>			
En siirry tyelämään	18,4	2,9	2,1
En tiedä vielä	17,3	6,5	15,8
Jokin muu	-	0,9	3,0
yhteensä	100,0	100,0	100,0

Palkkatyö on edelleen suosituin vaihtoehto, mutta sen osuus on huomattavasti laskenut (34,8 %, 51,6 % ja 44,2 %). Vastaavasti yrittäjyysvaihtoehtojen osuus on keskimäärin lähes kolminkertaistunut (29,5 %, 38,1 % ja 34,9 %) välittömästi opintojen jälkeen arvioituun tilanteeseen verrattuna. Vuosi 2008 tuottaa tässäkin tarkastelussa yrittäjyysmyönteisimmät aikomukset. Vastaavasti ”muiden vaihtoehtojen” kohdalla on vuoden 2006 vastaajien osuus poikkeuksellisen

korkea, mikä ainakin osin selittyy erilaisella kysymyksenasettelulla vuosien 2008 ja 2011 kyselykertoihin verrattuna.

Tulosten tarkastelu osoittaa, että yrittäjyysaikomukset vahvistuvat voimakkaasti pohdittaessa tulevaisuuden vaihtoehtoja. Aikomuksista on kuitenkin vielä matkaa varsinaisiin yrittäjyysaktiviteetteihin. Viiden vuoden aikana tapahtuu myös monenlaisia asioita, jotka vaikuttavat valintoihin. Myös toimintaympäristö voi olla hyvin erilainen viiden vuoden kuluttua. Voidaan myös todeta, että palkansaajavaihtoehdon sisällä pienet- ja keskisuuret yritykset säilyttävät suosituimmuusasemansa suuriin yrityksiin nähden paitsi vuoden 2011 aineistossa. Eräs syy tähän voi olla talouden poikkeuksellisen hämärä kehitysmaisema aineiston keräämisen aikoihin. Julkisen sektorin ja korkeakoulumaailman attraktiivisuus on melko vähäinen suomalaisessa aineistossa kautta linjan samoin kuin freelancer- ja franchising-vaihtoehdot sekä yrityksen tai sen osuuden ostaminen uravaihtoehtona.

Julkisen sektorin vetovoima on kansainvälisessä aineistossa jonkin verran korkeampi kuin suomalaisessa aineistossa ja myös ”seuraaajana” toimimisen idea on jonkin verran voimakkaampi kuin suomalaisilla opiskelijoilla. Huomionarvoisinta on kuitenkin se, että suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset ovat kansainvälisen keskitason alapuolella ja palkansaajaksi orientoituvien osuus vastaavasti kansainvälistä keskitasoa korkeampi. (kuvio 2)

Kuvio 2. Suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden yleiset ammatilliset odotukset vuoden 2011 aineistossa.

Taulukko 6. Oman yrityksen perustamisaikomuksen vakavuus. (N = 1.437) ("Kuinka vakavasti olet harkinnut oman yrityksen perustamista?")

		%
En koskaan	365	25,4
Alustavasti	661	46,0
Jatkuvasti	154	10,7
Melko konkreettisesti	106	7,4
Selkeä päätös perustamisesta	44	3,1
Konkreettinen aikataulu perustamisvaiheista	12	0,8
Olen aloittanut yrityksen perustamisen toteutuksen	45	3,1
Työllistän itseni yrityksessäni	27	1,9
Olen perustanut ja useamman kuin yhden ja toimin aktiivisesti vähintään yhdessä	23	1,6
	yht. 1.437	100,0

Kansainvälisessä aineistossa (N = 93.265) ns. "ei-perustajien" (eli ei koskaan yrityksen perustamista harkinneiden) osuus oli 16,3 prosenttia, mikä on huomattavasti pienempi kuin vastaava suomalaisten opiskelijoiden osuus (25,4 %). Vastaava suomalaisten opiskelijoiden osuus vuoden 2006 tutkimuksessa oli 24,6, mikä edusti keskiarvon (22,3) yläpuolella olevaa "ei-perustajien" osuutta (sisältää myös itsensä työllistämisen poissulkemisen uravaihtoehtona).

Vuoden 2008 aineistossa osuus oli vielä korkeampi (31,9 %), mikä oli koko aineiston neljänneksi suurin kansainvälisen vertailuluvun oltua tuolloin 26,0 prosenttia. Yrittämisen mahdollisuuden uravaihtoehtona suhtautuu siten passiivisesti enemmistö opiskelijoista eikä tilanne ole juuri muuttunut tässä suhteessa aikavälillä 2006-2011. Ei-yrittäjyyteen suuntautuvien opiskelijoiden osuus on itse asiassa kaikkein suurin Suomessa vuoden 2011 aineistossa 29 maan opiskelijoiden joukossa. Seuraavana tulevat hollantilaiset, japanilaiset ja saksalaiset opiskelijat. Vähiten tähän kategoriaan kuului meksikolaisia, eteläafrikkalaisia ja argentiinalaisia opiskelijoita (Sieger et al. 2011).

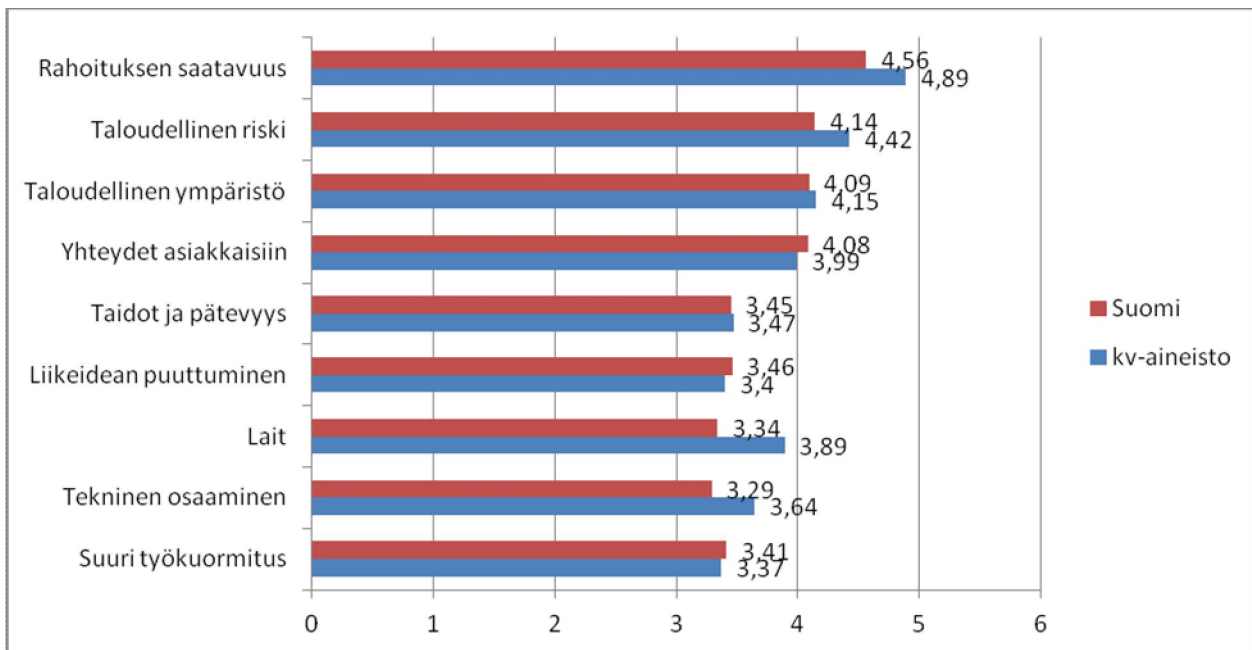
Toisaalta jo yrittäjänä toimivien suomalaisten opiskelijoiden osuus (3,5 %) on kansainvälisen aineiston seitsemänneksi korkein Viron (6,1 %), Iso-Britannian (5,4 %), Liechtensteinin (4,5 %), Meksikon (4,3 %) sekä Kreikan ja Romanian (3,7 %) jälkeen. Kansainvälinen keskiarvo oli 2,5 prosenttia. Kuva suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyysaktiivisuudesta on siis kahdenlainen. Toisaalta selvästi palkansaajavaihtoehdon/ei-yrittäjyyden kannalla on selvästi suurempi enemmistö

kuin kansainvälisistä opiskelijoista keskimäärin ja toisaalta yritystoimintaa aktiivisesti jo harjoittavien osuus on kansainvälisessä vertailuissa selvästi keskiarvon yläpuolella.

Asiaa tarkasteltiin myös opiskelualoittain. Liiketalouden ja kauppatieteiden opiskelijoista oli yrittäjyyteen kielteisesti tai passiivisesti yrittäjyyteen suhtautuvien osuus (”non-founders”, mukaan lasketaan ne opiskelijat, jotka eivät ole koskaan tai vain hyvin alustavasti pohtineet yrittäjyyttä uravaihtoehtona) korkein suomalaisten opiskelijoiden joukossa (73 %). Insinööri- ja luonnontieteiden opiskelijoiden parissa oli suomalaisten ”non-founders”-ryhmän osuus toiseksi korkein (74 %) heti belgialaisten (78 %) jälkeen. Vain yhteiskuntatieteiden opiskelijat sijoittuvat tässä suhteessa jonkin verran paremmin, lähelle keskitasoa (osuus 70 % oli seitsemänneksi korkein).

3.2 Yrittäjyyden esteet

Valtaosa suomalaisista opiskelijoista ei lämpene yrittäjyydelle. Kartoitettaessa mahdollisia syitä tähän tiedusteltiin seitsenportaisella (1 = ei lainkaan, 7 = hyvin paljon) asteikolla mahdollisia yrittäjyyden esteitä. Kuvio 3 osoittaa, että rahoituksen saatavuus ja yrittäjyyteen liittyvän taloudellisen riski on koettu suurimpina esteinä. Samat tekijät painottuvat myös kansainvälisessä aineistossa, kuten kuvioista on nähtävissä.

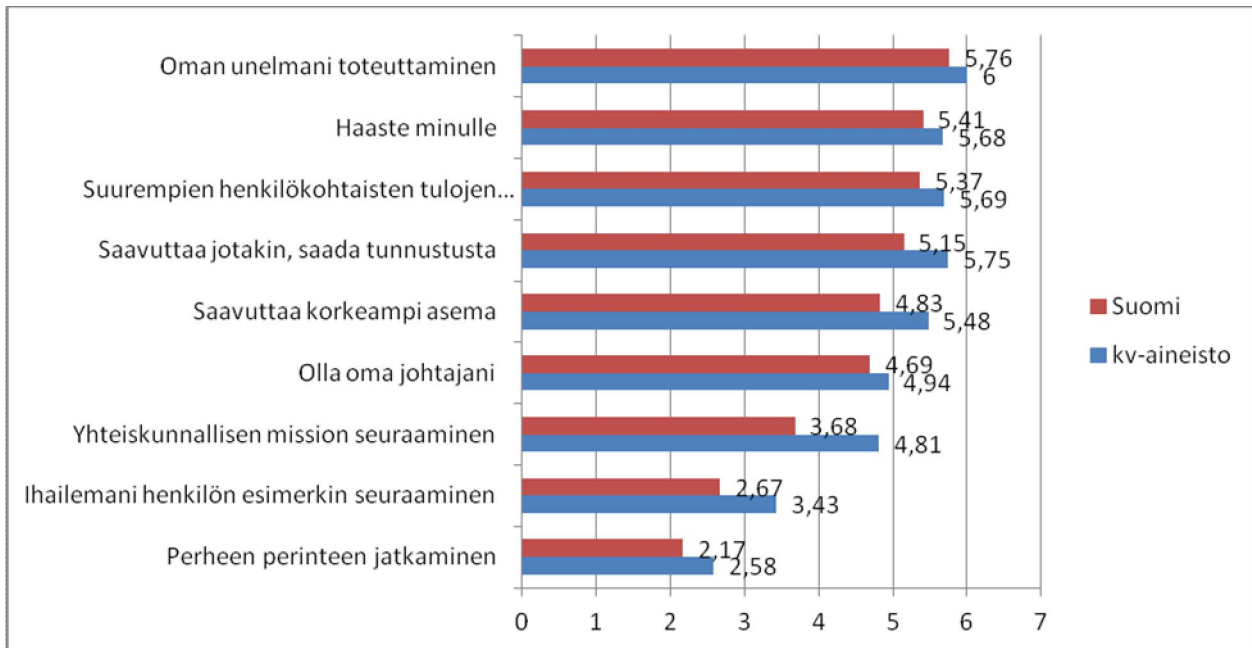
Kuvio 3. Yrityksen perustamiseen liittyvät esteet.

Vuoden 2006-tutkimukseen sisältyi vastaavanlainen, joskaan ei aivan samanlainen kysymys yrittäjyyden esteistä. Tuolloin suomalaisten opiskelijoiden suurin este oli liikeidean puute (samalla asteikolla 4,62) ja sen jälkeen seurasivat oma taloudellinen riski (4,36) ja pääoman puute (4,31). Vuoden 2006 kansainvälisessä aineistossa oli näiden tekijöiden järjestys erilainen: suurin este oli taloudellinen riski (4,51) ja sitä seurasivat pääoman puute (4,46) ja liikeidean puuttuminen (4,21). Tulosta voidaan tulkita siten, että liikeidean käsite ja merkitys yrittäjyydessä on käynyt aikaisempaa tutummaksi opiskelijoille viiden vuoden aikavälillä 2006-2011. Se on tunnetusti vahvasti mukana yrittäjyyden perusteiden opetuksessa, mikä lienee ainakin osaksi vaikuttanut huomattavaan muutokseen, joka on tapahtunut puheena olleena viisivuotiskautena.

Esitetyistä yhdeksästä esteestä on laskettu myös keskiarvo. Se oli suomalaisten opiskelijoiden kohdalla 3,76 (viidenneksi pienin) kansainvälisen keskiarvon ollessa 3,91. Tällä tavoin mitattuna yrittämisen esteet koettiin keskimääräisesti vähäisimpinä Liechtensteinissa, Alankomaissa ja Irlannissa ja suurimpina Singaporessa, Kiinassa ja Japanissa (Sieger et al. 2011).

3.3 Opiskelijoiden uravalinnan motiivit

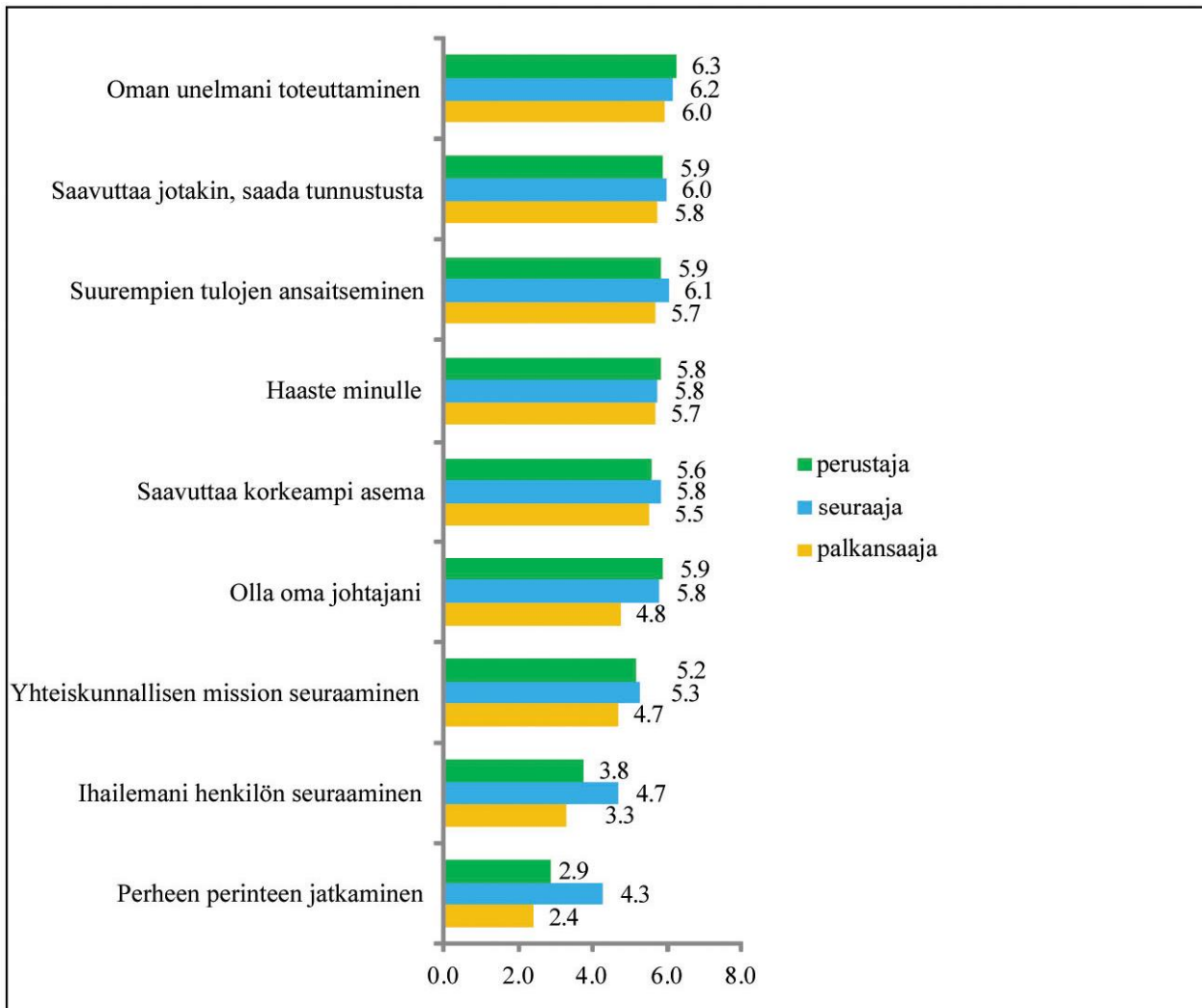
Zellweger et al. (2011) ovat osoittaneet, että erilaisilla motiiveilla on yhteys siihen, tuleeko opiskelijoista palkansaajia, yrittäjiä vai seuraajia. Tätä kartoitettiin yleisellä tasolla kysymällä kuinka tärkeinä opiskelijat pitivät tiettyjä seikkoja uravalintansa kannalta. Vastausasteikko vaihteli yhdestä seitsemään (1 = täysin turha, 7 = hyvin tärkeä). Seuraavassa taulukossa esitetään suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden uramotiiveja keskiarvojen avulla.

Kuvio 4. Suomalaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden uramotiivitekijöiden keskiarvot.

Yksittäisistä motiivitekijöistä Zwellweger et al. (2011) nostavat esiin erityisesti ”omana johtajana olemisen”, joka on osoittautunut tärkeäksi uuden yrityksen perustamista ennustavaksi motiiviksi. GUESSS 2011-aineistossa se on erityisen voimakas meksikolaisilla, eteläafrikkalaisilla, argentiinalaisilla ja chileläisillä opiskelijoilla ja heikoin taas hollantilaisilla, japanilaisilla ja saksalaisilla opiskelijoilla. Suomalaisten opiskelijoiden kohdalla keskiarvo oli jonkin verran kansainvälistä keskiarvoa (4,94) alhaisempi. Toisaalta on otettava huomioon kulttuurinen konteksti, jonka takia suorat vertailut eivät ole ongelmattomia. Toinen huomioon otettava seikka on asteikon (1-7) tyypillisesti erilainen käyttö. Suomalaisten opiskelijoiden kaikkien arvioiden keskiarvo oli 2,67, kun vastaava kansainvälinen keskiarvo oli huomattavasti korkeampi 3,43. (kuviossa 4 ei ole mainittu kaikkia kyselylomakkeessa olleita tekijöitä, joita oli kaikkiaan 17)

Eri motiivitekijöiden merkitys kuvastuu selvästi myös seuraavasta kuviosta, jossa on niiden keskiarvot yrittäjyyteen eri tavoin suhtautuville ryhmille, palkansaajille, vahvan yrittäjyysaikomuksen omaaville seuraajille ja vahvan yrittäjyysaikomuksen omaaville opiskelijoille.

Kuvio 5. Motiivitekijöiden ja koettujen uravaihtoehtojen välinen yhteys (suomalainen aineisto).

3.4 Yrittäjyysorientoituneet opiskelijat

Opiskelijat on jaettu tässä tutkimuksessa esittämiensä preferenssien suhteen neljään alaryhmään: palkansaajiin (employees), ja yrittäjäaktiiveihin (founders), seuraajiin (successors) ja muihin (other) opiskelijoihin. Näistä palkansaajiin kuuluvat ne opiskelijat, jotka ilmoittivat preferenssikseen työskentelyn erikokoisissa yrityksissä, yliopistossa/korkeakoulussa/tutkimuslaitoksessa tai julkisella sektorilla. Perustajiin taas katsotaan kuuluviksi ne, jotka jo ovat perustaneet yrityksen, toimivat freelancereina tai ovat perustaneet franchising-liiketoimintaan perustuvan yrityksen. Ryhmään ”muut” taas luettiin ne opiskelijat, jotka eivät vielä olleet suuntautumassa ammatilliselle uralle tai olivat vailla urapolkuun liittyviä suunnitelmia.

Palkansaajavaihtoehto osoittautui ylivoimaiseksi (taulukot 4 ja 5 s. 20-21 ja kuvio 2, s. 11) sekä opintojen päättyessä että viiden vuoden kuluttua. Aikavälillä 2006-2011 ei ollut havaittavissa tässä suhteessa mitään suuria muutoksia. Kansainvälisessä vertailussa oli suomalaisten opiskelijoiden ”palkansaajat”-ryhmään kuuluvien osuus yksi kaikkein korkeimmista (vrt. taulukko 7) - mutta toisaalta hieman paradoksaalisesti jo aktiivisesti yritystoimintaa harjoittavien osuus yksi korkeimmista.

Tarkasteltaessa eri aineita opiskelevien yrittäjyysaktiivisuutta voidaan sitä arvioida ”perustajien” ryhmän perusteella. Seuraavassa esitetään tähän ryhmään kuuluvien opiskelijoiden osuuden sijaluku suhteessa muiden maiden vastaaviin opiskelijoihin opiskelusuunnan mukaisesti jaoteltuna. Mitä suurempi luku on sitä vähäisempää on yrittäjyysaktiivisuus. Kaikkein suurin perustajien osuus merkitään näin ollen luvulla 1/26 ja pienin luvulla 26/26. (kolmen osallistujamaan aineisto jäi niin pieneksi, ettei siitä katsottu voivan laskea tunnuslukuja)

Taulukko 7. Suomalaisten eri aineiden opiskelijoiden sijoittuminen yrittäjyysaktiivisuuden mukaan.

	Välittömästi opintojen jälkeen	5 vuoden kuluttua opintojen päättymisestä
Liiketalous ja kauppatieteet	21/26	25/26
Insinööri- ja luonnontieteet	23/26	22/26
Yhteiskuntatieteet	4/26	7/26

Taulukosta näkyy, että liiketalouden ja kauppatieteen opiskelijat ovat suhteessa verrokkiryhmäänsä häntäpäässä yrittäjyysaktiivisuuden suhteen samoin kuin insinööriopiskelijat. Kärkisijoilla tässä vertailussa ovat opintojen päättymisvaiheessa liiketalouden ja kauppatieteiden kohdalla meksikolaiset, virolaiset ja argentiinalaiset opiskelijat ja insinööri- ja luonnontieteiden kohdalla argentiinalaiset, romanialaiset ja englantilaiset opiskelijat. Suomalaisten yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden edellä ovat tässä tilastossa vain irlantilaiset, eteläafrikkalaiset ja romanialaiset. Viisi vuotta opintojen päättymisen jälkeen on taloustieteiden opiskelijoiden kärkikolmikko meksikolaiset, chileläiset ja argentiinalaiset; insinööri- ja luonnontieteiden opiskelijoista samojen kolmen maan opiskelijat. Suomalaisten yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden sijoitus putoaa hieman viisi vuotta opiskelujen päättymisen jälkeen kartoitetuissa tavoitemielikuvissa. Kärkikolmikkona ovat tuolloin argentiinalaiset, eteläafrikkalaiset ja chileläiset opiskelijat (Sieger et al., 2011).

3.5 Yrittäjyysaikomusten voimakkuus

Aikomuksista on vielä matkaa varsinaisiin yrityksen perustamistoimenpiteisiin ja yritystoiminnan käynnistämiseen. Aikaisemmin on jo todettu (taulukko 6. s. 17), että 3,5 prosenttia otoksessa olevista suomalaisista opiskelijoista oli jo työllistänyt itsensä. Vastaava kansainvälinen luku on alempi (2,5 %). Vuoden 2006 aineistossa oli yrityksen perustaneita suomalaisia opiskelijoita 4,4 prosenttia (vastaava kansainvälinen luku oli 3,2 %) ja vuoden 2008 aineistossa 2,2 prosenttia (kansainvälinen vertailuluku 2.7 %).

Trendi on ollut epäsystemaattinen: laskua vuodesta 2006 vuoteen 2008 ja sitten taas nousua vuoteen 2011. Kysymyksen asettelu on tosin hieman muuttunut, sillä vuoden 2006 luvussa olivat mukana myös yritystoiminnan aloittaneet, mutta sen jo lopettaneet. Näiden osuus oli kansainvälisessä aineistossa 1,2 prosenttia ja suomalaisessa aineistossa 2,2 prosenttia. Tämän korjauksen jälkeen ovat yrittäjänä jo toimivien osuudet Suomen 2006, 2008 ja 2011 aineistoissa olleet 2,2 prosenttia, 2,2 prosenttia ja 3,5 prosenttia. Näin tarkasteltuna olisi todettavissa reipasta nousua. Yhtenä osasyynä vuoden 2011 poikkeavaan lukuun voi olla myös otantapohjan laajentaminen, sillä mukaan otettiin myös mm. sosiaali- ja terveystieteiden- sekä taide- ja kulttuurialan opiskelijoita. Muutaman viime vuoden aikana on toisaalta ollut havaittavissa myös selviä yrittämisen boomeja useilla opiskelupaikkakunnilla. Tämän tutkimuksen mukaan mahdollinen boomi tosin koskee vain pientä osaa opiskelijoista.

Yrittäjyysaikomusten voimakkuuden selvittämiseksi laskettiin vuoden 2008 GUESSS-tutkimuksen tapaan GUESSS 2011-tutkimuksessa myös ns. yrittäjyysindeksi. Sen tarkoituksena on kvantifioida mukana olevien maiden ”yrittäjyysvoimaa”. Indeksien laskemisessa käytettiin seuraavia painotuksia (vastauksena kysymykseen ”Kuinka vakavasti olet harkinnut oman yrityksen perustamista”):

Taulukko 8. Kysymyksen 1 painoarvojen määrittäminen. ("Kuinka vahvasti olet harkinnut oman yrityksen perustamista?")

	Vastausvaihtoehto	Painotus	Perustajatyyppi
1	En koskaan	1	Ei perustaja
2	Alustavasti	1	Ei perustaja
3	Jatkuvasti	3	Perustamisaikomus
4	Melko konkreettisesti	3	Perustamisaikomus
5	Olen tehnyt selkeän päätöksen yrityksen perustamisesta	3	Perustamisaikomus
6	Minulla on konkreettinen aikataulu eri perustamisvaiheita varten	5	Perustamisaikomus
7	Olen aloittanut yrityksen perustamisen toteutuksen	7	Perustamisaikomus
8	Työllistän jo itseni perustamassani yrityksessä	8	Perustaja
9	Olen jo perustanut useamman kuin yhden yrityksen ja toimin aktiivisesti vähintään yhdessä	10	Perustaja

Perustamisaikomuksen omaaville annettiin lisäkysymyksiä niistä toimenpiteistä, joihin he olivat jo ryhtyneet. Jokaista vaihtoehtoa varten määritettiin oheiset painokertoimet. Vastaja saattoi myös vastata useampiin kuin yhteen vaihtoehtoon. Kysymys oli seuraava; "Mitä olet tehnyt perustaaksesi yrityksen?"

Taulukko 9. Kysymyksen 2 painoarvojen määrittäminen. ("Mitä olet tehnyt perustaaksesi yrityksen?")

	Vastausvaihtoehto	Pisteitys
1	En vielä mitään	1
2	Ajatellut ensimmäistä bisnes-ideaa	3
3	Laatinut liiketoimintasuunnitelman	5
4	Tunnistanut markkinamahdollisuuden	5
5	Etsinyt mahdollisia kumppaneita (esim. opiskelutovereita)	5
6	Hankkinut laitteita	7
7	Vanhempani/perheeni antoi minulle peruspääomaa	7
8	Keskustellut potentiaalisten asiakkaiden kanssa	7
9	Kysynyt rahoituslaitoksista rahoituksen saatavuutta	8
10	Päättänyt perustamispäivämäärästä	10

Esimerkkinä indeksin laskemisesta voidaan ajatella opiskelijaa, joka on pohtinut oman yrityksen perustamista "melko konkreettisesti" (kysymys 1), laatinut jo liiketoimintasuunnitelman ja etsinyt opiskelutovereistaan mahdollista kumppania (kysymys 2). Hänen yrittäjyysindeksikseen tulee 13 (3+5+5).

Verrattaessa yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden keskimääräisiä yrittäjyysindeksejä ei ollut havaittavissa juurikaan eroja. Edellisen ryhmän kohdalla se oli 15,51 ja jälkimmäisen 15,39. Ero ei ole tilastollisesti merkitsevä. Laskelma on tehty vain ns. potentiaalisten yrittäjien ryhmässä.

Otettaessa Suomen aineistosta uudeksi perusjoukoksi potentiaaliset yrittäjät (25,1 % koko aineistosta) laskettiin yrittäjyysindeksi seuraaville osaryhmille:

Taulukko 10. Suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyysindeksi opintoalan mukaan.

Opintoala	n	potent. yritt. n	%	potentiaalisten yrittäjien indeksi (keskiarvo)
Kulttuuri- ja taideaineet	147	52	35,4	19,75
Tekniikka ja insinööritieteet	366	96	26,2	15,31
Kauppatieteet/liiketalous	571	138	24,2	14,96
Tietotekniikka/informatiikka	154	38	24,7	14,74
Terveys- ja sosiaali- ja terveys-	109	13	11,9	11,31
Muut	90	24	26,7	12,71
Kaikki	1.437	361	25,1	15,44

Korkein indeksi on kulttuuri- ja taideaineiden opiskelijoilla. Myös potentiaalisten yrittäjien osuus on korkein näiden aineiden opiskelijoiden kohdalla. Ilmeisesti useimmat näiden aineiden opiskelijat pitävät työtä itsenäisenä ammatinharjoittajana todennäköisenä urapolun valintana. Toiseksi korkein indeksi on tekniikan opiskelijoilla, joista runsas neljännes kuuluu potentiaalisten yrittäjien ryhmään. Erot kaupallisten aineiden ja tietotekniikan opiskelijoihin ovat hyvin pieniä. Alimman indeksiarvon saavat terveys- ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Myös potentiaalisten yrittäjien osuus heidän ryhmässään on pienin. Näillä aloilla opiskelevat ovat perinteisesti siirtyneet palkansaajiksi ja ei liene yllättävää, että ajatus yrittäjäksi ryhtymisestä on alalla vielä uusi. Alan opiskelijoiden osuus otoksessa on toisaalta pienehkö, mikä saattaa lisätä tuloksen sattumanvaraisuutta.

Suomalaiset opiskelijat sijoittuvat myös huomattavasti aikaisempia tarkasteluja ylemmäs tarkasteltaessa yrittäjyysindeksin mukaista järjestystä (mukana laskelmassa ovat vain potentiaaliset yrittäjät). Liiketalouden/kauppatieteiden opiskelijoiden sijaluku on 4/26 (kärjessä Iso-Britannia, Viro ja Portugali), insinööri- ja luonnontieteiden opiskelijoiden sijaluku on 6/26 (kolmen kärki

Irlanti, Iso-Britannia ja Meksiko) ja yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden sijaluku 2/26 (ensimmäisenä Irlanti).

Potentiaalisten yrittäjien mielenkiinto suuntautui seuraaville aloille (kysymys: ”Millä toimialalla yrityksesi pääasiallisesti toimisi?” – 15 vaihtoehtoa): mainonta/markkinointi/muotoilu 16,9 prosenttia, kommunikaatio- ja informaatioteknologia 12,7 prosenttia, tukku- ja vähittäiskauppa 9,0 prosenttia sekä konsultointi (lakiasiat, verotus, liikkeenjohto) 9,0 prosenttia. Terveyspalvelut mainitsi tulevan yrityksen toimialaksi 21 opiskelijaa (5,9 %), mikä on enemmän kuin alan opiskelijoiden potentiaalisten yrittäjien lukumäärä otoksessa. Vastaavat luvut ovat jo toiminnassa olevien yritysten osalta seuraavat (n = 50): mainonta/markkinointi/muotoilu 15 (30 %), kommunikaatio- ja informaatioteknologia 11 (22 %), tukku- ja vähittäiskauppa 5 (10 %) ja konsultointi 4 (8 %). Suosituimmat alat eivät yllätä. Palveluelinkeinoilla on niissä odotetusti dominoiva osuus.

Yli puolella (52,4 %) potentiaalisista yrittäjistä on jo kokemusta alalta, jolle he aikovat yrityksen perustaa. Keskimäärin sitä on 5,2 vuotta. Lähes kaksi kolmasosaa heistä (62,9 %) perustaisi yrityksen yhden tai useamman kumppanin kanssa. Noin kaksi kolmasosaa (68,9 %) hakisi kumppania joko opiskelutovereista tai opiskeluyhteisöjen ulkopuolella olevien tuttavien piiristä.

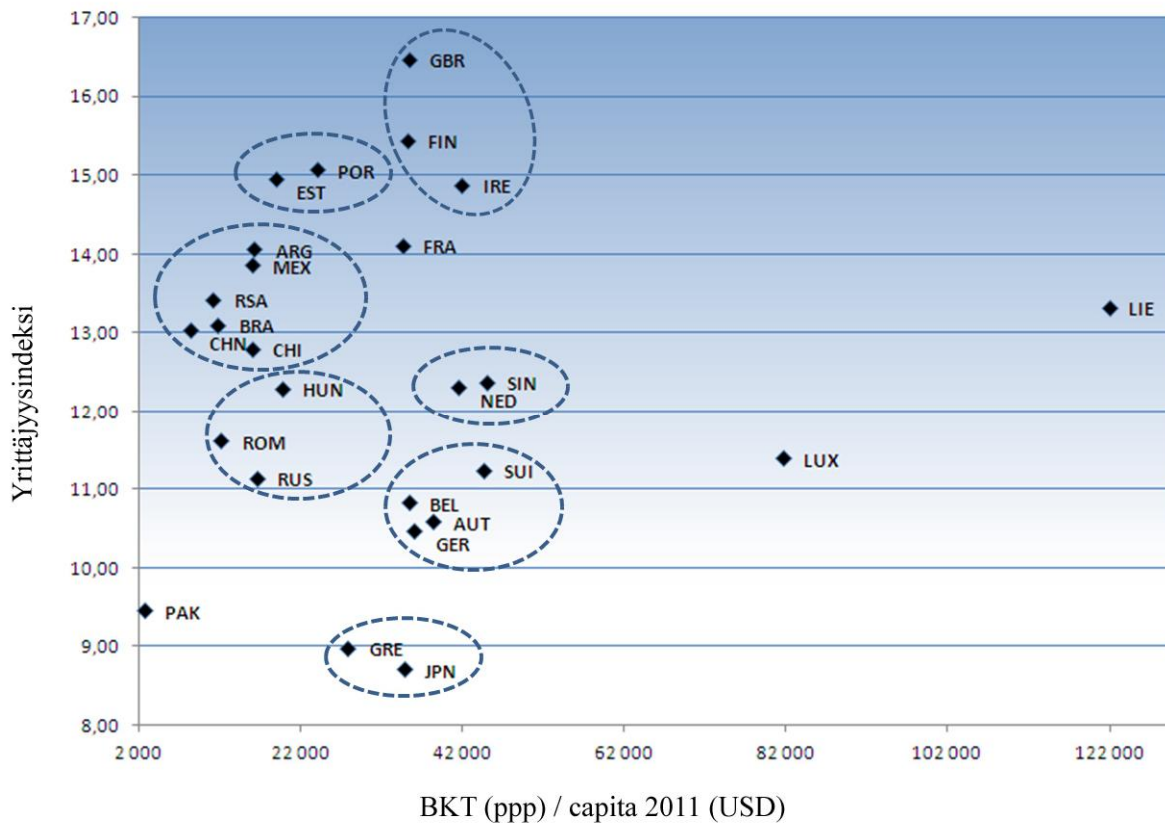
Vuoden 2008 GUESSS-tutkimuksessa ilmeni (Miettinen 2008), että maakohtaisesti aineistosta laskettu ns. yrittäjyysvoima korreloi negatiivisesti kyseisen maan ostovoimakorjatun bruttokansantuote/capita-luvun kanssa (-.57*). Mukana tässä laskelmassa oli 16 maata. Tuloksena näiden kahden tekijän samanaikaisesta vertaamisesta saatiin myös melko puhdas U-käyrä, johon lähes kaikki osallistuvat maat asettuivat.

Vuoden 2011-aineistolle tehtiin samanlainen selvitys yrittäjyysindeksin ja BKT/capita-tunnusluvun keskinäisen suhteen arvioimiseksi. Näiden kahden muuttujan välinen korrelaatio ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Myöskään U-käyrää ei enää syntynyt, vaan sen asemesta joukko maaklustereita (kts. kuvio 6 seuraavalla sivulla). Mukana olevien maiden koostumus oli hyvin erilainen vuonna 2008 verrattuna vuoden 2011 aineistoon. Uusia maita olivat Kiina, Venäjä, Chile, Argentiina, Brasilia, Romania ja Pakista. Vuoden 2008 osanottajista taas olivat pois Indonesia ja Uusi-Seelanti. Uudella maiden konstellaatiolla lienee suuri merkitys tulosten muotoutumiselle.

Kehitysmaa Pakistan ja hyvin vauraat Euroopassa sijaitsevat pienvaltiot Luxemburg ja Liechtenstein jäävät kaikkien ryvästen ulkopuolelle samoin kuin hieman yllättäen Ranska, joka on lähinnä Ison-Britannian, Suomen ja Irlannin muodostamaa klusteria. (Muistettakoon että kysymyksessä on pelkästään potentiaalisten opiskelijajyrittäjien vastauksista muodostettu indeksi, ei siis kaikkien opiskelijoiden vastauksista johdettu indeksiluku).

Kahden maaparin klustereita muodostavat Japani ja Kreikka, Singapore ja Alankomaat sekä Viro ja Portugali. Keski-Euroopan maat (Belgia, Itävalta, Saksa ja Sveitsi) ryhmittyvät omaan klusteriinsa, samoin siirtymätalouksia edustavat jälkikommunistiset Romania, Unkari ja Venäjä. Suurin klusteri muotoutuu Etelä- ja Väli-Amerikkaa edustavista maista. Siihen sijoittuvat myös Kiina ja Etelä-Afrikka, joissa molemmissa on kehityksensä piirteitä. Ryhmittymiä voidaan pitää melko loogisina, vaikkakin niissä on havaittavissa myös joitakin yllätyksellisiä sijoittumisia.

Vuoden 2008 GUESSSS-aineistossa puolisen tusinaa eurooppalaisia maita asemoitui hyvin lähekkäin: Belgia, Itävalta, Kreikka, Ranska, Saksa, Suomi ja Sveitsi. Tuolloin Irlanti ja Singapore olivat selkeästi irti U-käyrältä. Uudessa ryhmittelyssä Kreikka on irronnut eurooppalaisesta ryhmästä pudoten selvästi alaspäin, kun taas Ranska ja Suomi ovat liikkuneet aikaisemmasta ryhmittymisestään ylöspäin.

Kuvio 6. Yrittäjyysindeksin ja bruttokansantuotteen suhde maittain

3.6 Opiskelijayrittäjät

Suomalaisesta aineistosta oli jo yrittäjinä toimivien opiskelijoiden osuus 3,5 prosenttia (n = 50). Tämän lisäksi 46 opiskelijaa (3,2 %) ilmoitti työllistäneensä itsensä joskus aikaisemmin, mutta ei enää. Koottujen taustatietojen mukaan opiskelijayrittäjät ovat käyttäneet yrityksensä perustamiseen ensisijaisesti omia varojaan (78 %). Seuraavaksi yleisimpiä rahoituskanavia perheeltä ja ystäviltä saatu rahoitus (10 %) pankkilainat (6 %). Tähän mennessä he ovat sijoittaneet yritykseensä keskimäärin 13.500 euroa.

Opiskelijayrittäjät käyttävät yritystoimintaansa keskimäärin 28 tuntia viikossa ja yrityksessä työskentelee kokopäivätoimiseksi muunnettuna keskimäärin 1,4 henkilöä. He suunnittelevat yrityksensä työllistävän viiden vuoden kuluttua kahdeksan henkilöä. Yritysten liikevaihdon suuruus oli keskimäärin 33.500 euroa, mutta opiskelijayrittäjät arvioivat sen kasvavan viidessä vuodessa moninkertaiseksi. Valtaosa yrittäjistä piti näin ollen itseään kasvuhakuisina.

Seuraava taulukko kuvaa, mistä opiskelijoiden jo perustamien ja toimivien yritysten ideat liiketoimintamalleiksi tulivat. Havaintoja on 50, mikä viittaa siihen, että myös noin puolet sellaisista opiskelijoista, jotka ovat toimineet yrittäjänä, mutta lopettaneet, ovat vastanneet näihin osioihin.

Taulukko 11. Mistä idea liiketoimintaan tuli? Vastauksen voi myös merkitä useisiin vaihtoehtoihin. (n = 50)

Omasta tai opiskelutoverin ideasta	38 %
Harrastuksesta	32 %
Nykyisestä tai aikaisemmasta työtehtävästä	28 %
Yliopisto- tai korkeakouluopinnoista	28 %
Perheenjäseniltä	20 %
Yliopiston tai korkeakoulun ulkopuolisilta ystäviltä	10 %
Akateemisesta, tieteellisestä tai soveltavasta tutkimuksesta	6 %

Tuloksissa kiinnittää huomiota toisaalta kumppanin, harrastuksen ja työkokemuksen ja toisaalta varsinaisen tutkimuksen arvioitu hyvin alhainen osuus.

Kyselylomakkeen avulla pyrittiin myös kartoittamaan sitä, miten opiskelijayrittäjä rakensi pohjan yritykselleen. Seitsenasteikkoisen väittämälistan mukaan (1 = täysin eri mieltä, 7 = täysin samaa mieltä) seuraavat seikat osoittautuivat tärkeimmiksi (taulukko 12, seuraava sivu)

Taulukko 12. Yrityspohjan rakentamisen kannalta tärkeimmät väittämät. (n = 49)

Väittämä	keskiarvo	keskihajonta
Sallin bisneksen kehittyvän kun tilaisuus siihen ilmaantui	5,49	1,19
Olin joustava ja hyödynsin ilmenneitä mahdollisuuksia	5,47	1,04
Olin tarkka siitä, etten riskeerannut niin paljon rahaa että yritys olisi ollut taloudellisissa vaikeuksissa, jos asiat eivät olisi toimineet	5,44	1,60
Mukauduin siihen mitä olin tekemässä käytössä olleille resursseille	5,13	1,10
Olin tarkka siitä, että en riskeerannut enemmän rahaa kuin mitä olin valmis menettämään alkuperäisen idean pohjalta	5,08	1,85
Tuote/palvelu jota nyt valmistan on olennaisesti sama kuin mitä alun perin hahmottelin	4,98	1,76
Vältin huolellisesti sitomatta enemmän resursseja kuin mitä voisin menettää	4,67	1,89
Välttelin toimintoja, jotka rajoittivat joustavuuttamme ja sopeutumiskykyämme	4,47	1,32
Analysoin pitkän aikavälin mahdollisuuksia ja valitsin mielestäni parhaan tuoton	3,80	2,11
Suunnittelin ja laadin liiketoimintastrategioita	3,71	1,84

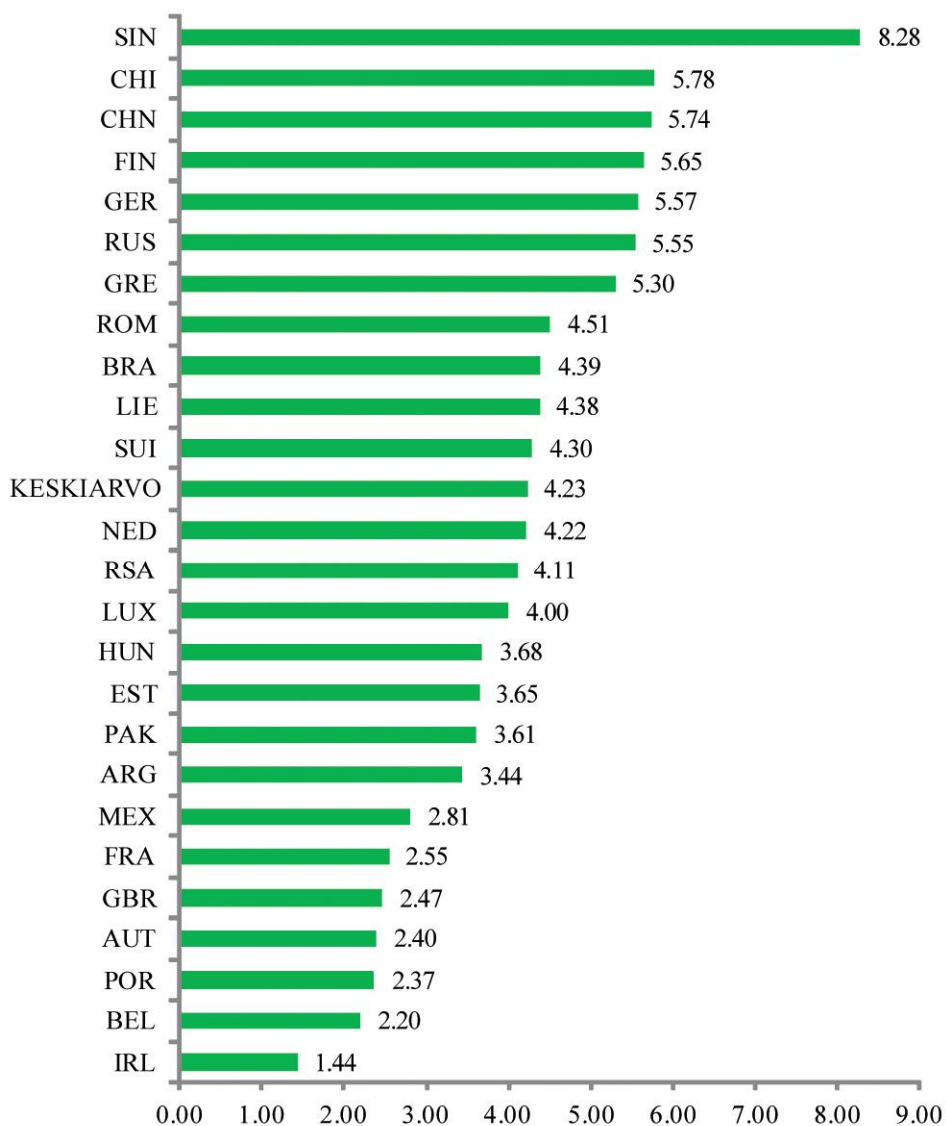
Tärkeimmät seikat näyttivät liittyvän liiketoimintamahdollisuuksien havaitsemiseen ja liian suurien taloudellisten riskien välttämiseen. Liiketoimintastrategioiden laatiminen ja pitkän aikavälin mahdollisuuksien analysoiminen eivät osoittautuneet aivan tärkeimpien asioiden joukkoon kuuluviksi, mikä on luonnollista pohdittaessa aloittavan yrityksen ensimmäisiä konkreettisia askeleita. Väittämistä vähiten tärkeinä pidettiin mm. kontrolliprosessien organisointia ja toteutusta sekä erilaisten sopimusten solmimista.

Aikaisemmin on todettu ”ei-yrittäjien” osuuden olevan suurin suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa (71 %). Toisaalta aktiivista yritystoimintaa harjoittavien suomalaisten opiskelijoiden osuus (3,47 %) on kansainvälistä selvästi keskiarvoa korkeampi. Lukua kannattaa verrata Talouselämä-lehdessä 7/2012 esitettyyn tietoon, jonka mukaan kauppatieteellisen tutkinnon suorittaneista toimii valmistumista seuraavan vuoden lopussa 3,3-0,5 prosenttia yrittäjänä (Aalto 3,3; Tampere 3,1; Lappeenranta 3,0; Vaasa 2,3; Oulu 2,1; Hanken 2,0; Turku 1,9, Åbo Akademi 1,5 ja Jyväskylä 0,5). Yliopistokohtaiset vaihtelut ovat siis hyvin suuria. Kaikista ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista puolestaan toimii yrittäjänä 3 prosenttia (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat, 2009).

Otoksen aktiivisille opiskelijayrittäjille laskettiin myös erityinen ’kasvuindeksi’ (Sieger at el. 2011, 41). Se vaihteli maittain suuresti, mutta oli suomalaisilla opiskelijoilla koko aineiston neljänneksi suurin (kuvio 7, seuraavalla sivulla). Havainto vahvistaa suomalaisten opiskelijoiden kaksijakoisuutta suhtautumisessa yrittäjyyteen uravaihtoehtona. Suurelle enemmistölle palkkatyövaihtoehto on selvästi suosituin, mutta pienen vähemmistön yrittäjyysaktiivisuus on

puolestaan intensiivistä, myös ilmeisen kasvuhakuista myös kansainvälisen vertailun mukaan. Tällaisen ”terävän kärjen” olemassaolo lienee myös viime vuosina eräissä yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa havaitun yrittäjyysboomin yksi ilmenemismuodoista.

Myös Huovinen (2008) toteaa ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksiin kohdistuvassa tutkimuksessaan, että opiskelijat suhtautuvat yrittäjyyteen hyvin eri tavoin. Opiskelijat muodostavat yrittäjyysasenteiltaan, -aikomuksiltaan –valmiuksiltaan hyvin hajakoosteen ryhmän. Huovisen mukaan aikomuksien voimakkuuteen vaikuttavat mm. sukupuoli, ikä ja koulutusala. Yrittäjyydestä kiinnostuneita oli melko paljon miesopiskelijoiden keskuudessa, kun taas naisvaltaisilla hyvinvointi- ja kulttuurialoilla yrittäjyys osoittautui harvoin ensisijaiseksi uravaihtoehdoksi.

Kuvio 7. Opiskelijayrittäjien kasvuideksi maittain.

4 Yliopistot ja ammattikorkeakoulut yrittäjyyskasvatuksen tarjoajina ja toteuttajina

Yksi GUESSS 2011-tutkimusprojektin tavoitteista oli kartoittaa ja arvioida tutkimuksen kohteena olevien oppilaitosten tuottamaa yrittäjyyskoulutusta ja -kasvatusta. Opiskelijoilta tiedusteltiin heidän oppilaitoksessaan toteutettujen yrittäjyyden kehittämisen tarjontaa ja sen muotoja. Näistä tavallisimpia ovat luennot ja seminaarit, työpajat ja verkostoitumisen areenat, kuten oheinen kuvio 13 osoittaa. Kysymyksellä on selvitetty lähinnä opiskelijoiden tietoja tarjonnasta, eivätkä taulukon luvut kuvaa sitä, millaisiin koulutus- ja kehittämistilaisuuksiin he ovat itse osallistuneet tai haluaisivat osallistua. Tarjonnan eri muodot on jaettavissa kolmeen pääryhmään: perinteisimpiin ja tunnetuimpiin luentoihin ja seminaareihin, verkostoitumisen ja resurssien hankkimiseen. Kuviossa on esitetty suomalaisten opiskelijoiden vastaukset ja koko kansainvälisen aineiston vastaajien keskiarvot. Vähentämällä sadasta kuvion palkeissa esiintyvä luku päästään ”ei”- tai ”en tiedä”-vastausten osuuteen.

Taulukko 13. Yrittäjyyteen liittyvä koulutus- ja kehittämistarjonta GUESSS 2011-projektiin osallistuneissa maissa. (%-osuus)

Yrittäjyys yleisesti	81	Suomi (61) kaikki maat
Liiketoiminnan suunnittelu	67	(54)
Innovaatiot	65	(48)
Yrityksen rahoitus	58	(32)
Yrittäjän markkinointi	50	(31)
Liiketoimintasuunnitelmakilpailut	47	(39)
Työpajat/verkostoituminen yrittäjien kanssa	39	(46)
Teknologiayrittäjyys	34	(31)
Tapaamispiste yrittäjyyttä varten	20	(32)
Mentorointi- ja coaching-ohjelmat	18	(25)
Sosiaaliset yritykset	18	(34)
Kontaktialustat investoijien kanssa	17	(23)
Rahoitustuki	10	(19)
Perheyritykset	8	(15)

Taulukko osoittaa suomalaisten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yrittäjyyskoulutuksen seurailevan pääasiallisesti varsin perinteisiä linjoja. Korkeimmat luvut saavat yleisluontoinen luento- ja seminaariopetus ja liiketoimintasuunnitelmiin liittyvä opetus. Eräänlaisena tunnuslukuna voidaan pitää kaikkien työtapojen prosenttilukujen keskiarvoa. Se on Suomen kohdalla 38 ja kaikkien maiden osalta 36 eli mukana olleiden suomalaisten oppilaitosten tarjonta oli hyvin lähellä kansainvälisen aineiston keskitasoa. Tunnusluvun vaihteluväli oli 18 – 71. Korkeimmat arvot saivat

Meksiko, Liechtenstein ja Etelä-Afrikka ja alimmat ehkä hieman yllättäen vauraat keskieurooppalaiset maat Luxemburg, Itävalta ja Saksa.

Järjestetyn yrittäjyyskoulutuksen tarjonnasta saatavan kokonaiskuvan selkeyttämiseksi kysyttiin vielä opiskelijoiden toivomuksia siitä mitä opetukseen tulisi sisällyttää (myös tapauksessa jossa tarjontaa ei tutkimushetkellä omassa oppilaitoksessa ollut). Vastausten keskiarvot näyttivät seuraavalta:

Taulukko 14. Haluttu yrittäjyyskasvatuksen ja –koulutuksen tarjonta Suomessa ja kansainvälisesti. (halukkaiden osuus kaikista vastaajista)

Yrittäjyys yleisesti	78 Suomi	(64) Kaikki maat
Yrityksen rahoitus	73	(65)
Innovaatiot	71	(70)
Työpajat/verkostoituminen yrittäjien kanssa	71	(71)
Yrittäjän markkinointi	67	(53)
Liiketoiminnan suunnittelu	67	(66)
Tapaamisareenat investoijien kanssa	66	(66)
Tapaamispiste yrittäjyyttä varten	61	(67)
Sosiaalinen yrittäjyys	56	(54)
Mentorointi/Coaching	55	(64)
Liiketoimintasuunnitelamakilpailut	51	(59)
Rahoitustuki	48	(62)
Teknologiayrittäjyys	40	(50)
Perheyrietykset	29	(42)

Vastausten keskiarvojen vaihteluväli on 41 ja keskiarvo 61, kun se suomalaisten vastaajien kohdalla on 59. Useimmat opiskelijat halusivat mainittujen koulutus- ja kehittämismuotojen tarjontaa selvästi enemmän kuin mitä he tiesivät sitä olevan. On toki helppo haluta sellaista, mitä ei vielä ole tai ei tiedetä olevan. Vähiten tarjonnan lisäämiseen liittyviä vaateita ovat ilmaisseet saksalaiset, hollantilaiset ja sveitsiläisen opiskelijat, eniten puolestaan romanialaiset pakistanilaiset ja meksikolaiset opiskelijat. Suomalaiset opiskelijat sijoittuivat tässä suhteessa hieman keskiarvon alapuolelle.

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös arvioita siitä, millaiseksi he ovat havainneet oppilaitoksensa yrittäjyyskoulutuksen tarjonnan ja millaisen he sen haluaisivat olevan. Yleensä suomalaiset opiskelijat kokivat saaneensa yrittäjyyden luonteesta ja liiketoiminnan suunnittelusta sen verran tietoa kuin on tarvettakin. Suurimmat erot koskivat sellaisia koulutusmuotoja, joissa on mahdollisuus olla suoraan kontaktissa yrittäjien tai suoraan yrittäjyyttä tukevien tahojen kanssa, kuten ”tapaamisareenat investoijien kanssa” (+49 %), ”tapaamispiste yrittäjyyttä varten” (+ 41 %),

”rahoitustuki” (+37%) ja ”työpajat/verkostoituminen yrittäjien kanssa” (+32%). Toinen kysymys sitten on, mitkä näistä sopivat luontevasti oppilaitosten järjestettäväksi ja mitkä taas olisivat muiden tahojen järjestettäviä tai yhteistoiminnassa toteutettavia. Myös muiden maiden opiskelijat kokivat yleisesti tarvetta saada lisää sellaista koulutusta, joka mahdollistaisi välittömän kontaktin yrittäjien kanssa. Tässä suhteessa näyttää olevan kehittämisen tarvetta kaikissa osallistuneissa maissa (Sieger et al. 2011).

Vastaaajia pyydettiin myös arvioimaan yliopiston tai ammattikorkeakoulun tuottamaa toimintaympäristöä yrittäjyyden kannalta vastaamalla erilaisiin väittämiin. Asteikko vaihteli jälleen yhdestä seitsemään. (1 = täysin eri mieltä; 7 = täysin samaa mieltä).

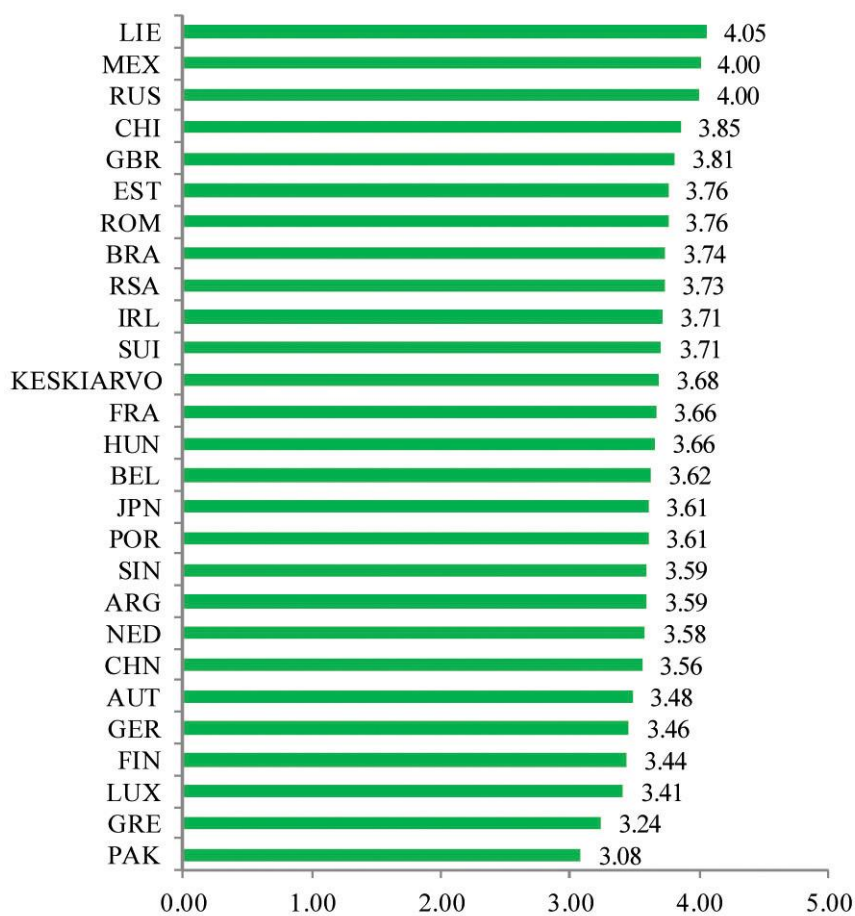
Taulukko 15. Yliopisto/ammattikorkeakoulu yrittäjyyden toimintaympäristönä (suomalainen aineisto)

<i>Väittämä</i>	<i>keskiarvo</i>	<i>keskihajonta</i>
Yliopisto/ammattikorkeakoulu on lisännyt ymmärtämystäni siitä, millaisiin toimenyrityksen perustajan on ryhdyttävä.	4,30	1,63
Yliopisto/ammattikorkeakoulu on edistänyt kykyäni tunnistaa mahdollisuuksia	4,20	1,51
Yliopisto/ammattikorkeakoulu on edistänyt yrityksen perustamisessa tarvittavia liikkeenjohdollisia taitojani.	4,15	1,63
Yliopisto/ammattikorkeakoulu ovat lisänneet ymmärtämystäni yrittäjien asenteista, arvoista ja motivaatiosta.	4,13	1,53
Yliopisto/ammattikorkeakoulu on edistänyt kykyäni rakentaa verkostoja.	4,11	1,58
Oppilaitoksessani vallitsee yrittäjäksi ryhtymisen kannalta suotuisa ilmapiiri	4,07	1,62
Olen tavannut oppilaitoksessani monia yrittäjähenkisiä opiskelutovereita.	4,02	1,76
Ajatellessasi kaikkea oppilaitoksessasi yrittäjyydestä saamaasi opetusta, oliko se pääasiallisesti tiedon jakamista (1) vai saatoitko työstää omia yrittämiseen liittyviä ideoitasi?	3,33	1,60

Opiskelijat suhtautuivat keskimäärin melko neutraalisti saamaansa yrittäjyysopetukseen yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: saatu opetus arvioitiin enemmän tiedon jakamiseksi kuin omia yrittäjyysideoita tukevaksi. Käytetyllä asteikolla (1-7) tulos jäi lievästi negatiiviselle puolelle. Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa annettavan yrittäjyyskoulutuksen tulisi ohjata nimenomaan taitoihin ja osaamiseen, joita tarvitaan oman yrityksen perustamiseksi. Tältä osin tavoite ei kovin hyvin näytä toteutuneen.

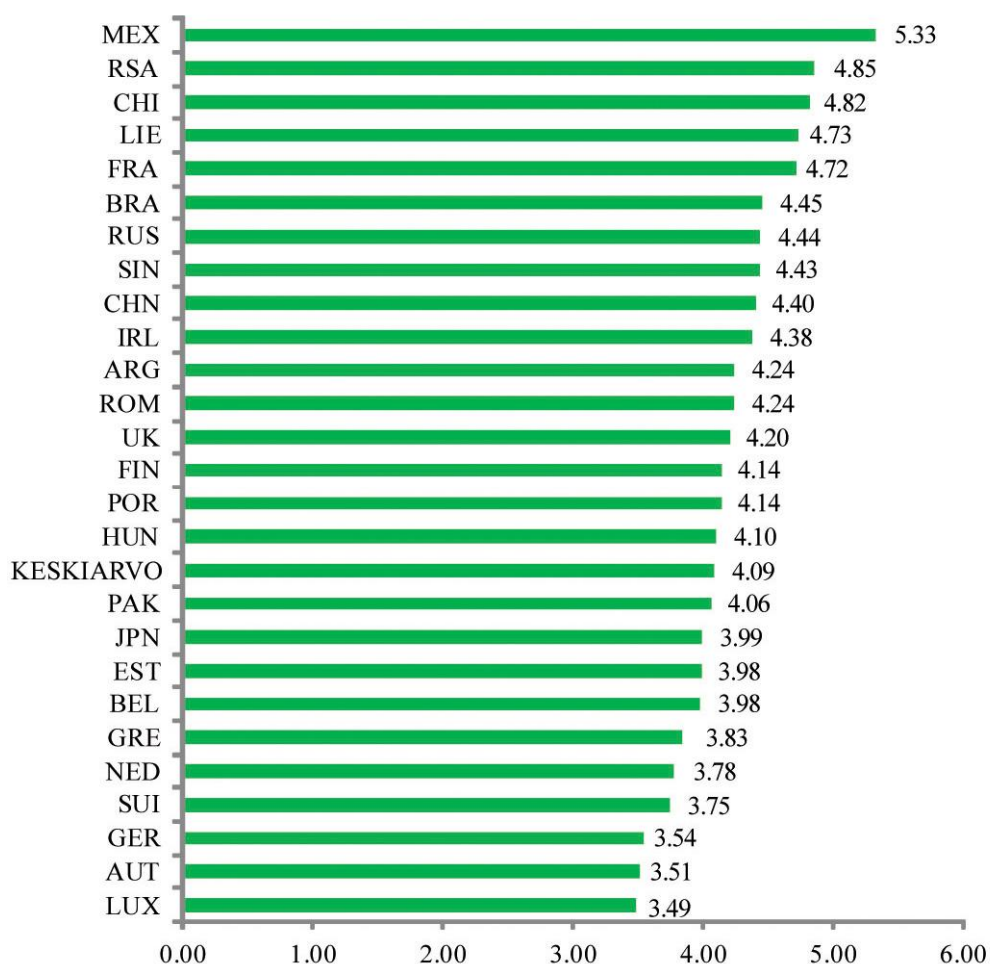
Yrityksen perustamiseen liittyvän koulutuksen vaikeus on yleisesti tunnettu seikka. Yrittäjyyden prosessi sisältää sekä ”tieteellisen” että ”taiteellisen komponentin” (Henry & Leitch 2004). Edellinen kytkeytyy liiketoiminnan ja liikkeenjohdon edellyttämiin funktionaalisiin taitoihin, joita voidaan opettaa perinteisin pedagogisin lähestymistavoin. ”Taiteellinen” osatekijä taas liittyy yrittäjyyden luovaan ja innovatiiviseen puoleen, joka ei ole samalla tavoin opetettavissa. Ehkä onkin kiinnitettävä enemmän huomiota siihen, kuinka uusien yritysten syntymistä voidaan parhaiten tukea ja ’fasilitoida’, helpottaa. Tässä asiassa kehitykselle myönteisen oppimisympäristön luominen on tärkeää.

Seuraavassa kuviossa esitetään opiskelijoiden kokonaisarvio kaikesta heidän oppilaitoksessaan annetusta yrittäjyyskoulutuksesta maittain. Positiivisimmin sitä on arvioita Liechtensteinissa, Meksikossa ja Venäjällä, vähiten positiivisesti Pakistanissa, Kreikassa ja Luxemburgissa. Suomi sijoittuu tässä vertailussa häntäpäähän, neljänneksi viimeiseksi.

Kuvio 8. Oppilaitosten tarjoaman yrittäjyyskoulutuksen arviointi eri maissa.

Sen sijaan oppilaitoksen yleinen ilmapiiri yrittäjyyttä kohtaan näytti melko positiiviselta suomalaisten opiskelijoiden mielestä. Sijoittuminen ei ollut aivan parhaita 26:n GUESSS-tutkimukseen osallistuneen maan joukossa, mutta kuitenkin keskiarvon yläpuolella. Tämä vastaa sitä käsitystä, mikä on tullut esille myös muista tutkimuksista: yrittäjyyteen suhtaudutaan Suomessa positiivisesti, mutta samalla melko passiivisesti.

Kuvio 9. Yrittäjyyttä kannustava ilmapiiri osallistujamaissa.

Verrattaessa toisiinsa suomalaisten opiskelijoiden arvioita yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta toimintaympäristönä yrittäjyyden kannalta ja oppilaitoksissa annettavaa yrittäjyyskoulutusta voidaan todeta edellisen seikan saavan huomattavasti myönteisempiä arvioita kuin jälkimmäisen. Yrittäjyyttä sinällään ilmeisesti arvostetaan ja sen katsotaan kuuluvan oppilaitosten toimintaan, mutta saatuun koulutukseen ei olla erityisen tyytyväisiä. Asia on siis tärkeä, mutta koulutuksen toteuttamisessa on parantamisen varaa. Erityisesti haluttaisiin solmia suoria kontakteja yrittäjiin ja saada yrittäjiä eri tavoin mukaan käytännön koulutukseen, kuten jo aikaisemmin on todettu.

5 Perheyrittäjätaustaiset opiskelijat

Yrittäjävanhempien (toinen tai molemmat vanhemmat työllistävät itsensä tai heillä on enemmistöomistus jossakin yrityksessä) osuus oli neljännes (25,5 %) suomalaisten opiskelijoiden vanhemmista. Itsensä työllistäviä isiä oli 13,9 prosentilla, äitejä 4,2 prosentilla ja molemmat vanhemmat itsensä työllistäjinä oli 7,4 prosentilla opiskelijoista. Luku on jokseenkin sama kuin kansainvälisessä aineistossa, jossa se oli 26,3 prosenttia (16,2 % isistä, 5,0 % äideistä ja 5,1 %:ssa tapauksista molemmat vanhemmat työllistivät itsensä). Samansuuruisen yrittäjävanhempien osuuden (26,5 %) totesivat Kuvaja ja Saurio (2009) opiskelijaotoksessaan tutkimuksessa, joka kohdistui ammattikorkeakoulun rooliin yrittäjäpolvenvaihdoksen edistämisessä. Kansainvälinen vertailuluku on hieman korkeampi, 30 prosenttia.

Maa- ja metsätalous olivat yleisin perheyrittäjien toimiala (16,9 %). Seuraavaksi yleisimpiä olivat rakentaminen ja vähittäiskauppa (11,1 %), terveyspalvelut (9,1 %) ja sen jälkeen teollinen tuotanto (7,4 %), erilainen konsultointi (lakiasiat, verotus, liikkeenjohto: 6,9 %) sekä kuljetukset (6,3 %). Huomionarvoista on, ettei kommunikaatio- ja informaatioteknologian alueella toiminut kuin vain muutamia yrityksiä. Vertailun vuoksi todettakoon, että aineiston opiskelijoiden yrittäjyyssuunnitelmissa ja jo toimivien yritysten joukossa (s. 25) kommunikaatio- ja informaatioteknologian alue oli yksi kaikkein kiinnostavimmista – toiseksi suosituin heti mainonta/markkinointi/muotoilualan jälkeen.

Suomessa yhdeksässä tapauksessa kymmenestä opiskelijoiden vanhemmat osallistuvat perheyrittäjien operatiiviseen toimintaan, lähes aina molemmat. Samoin yhdeksässä tapauksessa kymmenestä perheyrittäjien toimitusjohtaja on perheenjäsen ja kahdeksassa tapauksessa kymmenestä enemmistö yrityksen hallituksen jäsenistä koostuu perheenjäsenistä. Myös keskimäärin 87 prosenttia yrityksen pääomasta oli perheen käsissä. Yritysten koko on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta pienehkö, sillä keskimäärin yritysten palveluksessa oli 8,8 henkilöä. Luku vastaa melko hyvin kaikkien suomalaisten yritysten keskikokoa.

Vastaajat arvioivat perheyrittäjänsä menestyneen keskimääräistä paremmin myynnin ja markkinoinnin kehityksessä ja tuoton kehityksessä, mutta vain keskinkertaisesti työpaikkojen luomisessa. Yhteensä vain kolmisen prosenttia (n = 43) koko vastaajajoukosta vastasi kysymykseen, joka koski siirtymistä perheyrittäjien. Lähes kolmanneksessa näistä tapauksista ei ollut tehty vielä mitään ja vajaassa puolessa tapauksista oli käyty ensimmäisiä yleisiä keskusteluja.

Noin kolmanneksella oli osa-aikainen työ tai harjoittelupaikka perheyrytyksessä. Aktiivinen siirtymisprosessi (selkeä suunnitelma, siirtymiseen liittyvät taloudelliset järjestelyt tai meneillään oleva osakkeiden siirtämisprosessi) oli meneillään kolmanneksessa tapauksista.

Verrattaessa perheyrytystausta yleisyyttä kansainvälisessä aineistossa sijoittuvat suomalaiset opiskelijat keskiarvon alapuolelle: 15 prosentilla on tällainen tausta (kun on otettu huomioon tapaukset, joissa molemmat vanhemmat olivat perheyrytyksen palveluksessa) kansainvälinen keskiarvon ollessa kaksinkertainen. Korkein osuus perheyrytystaustaisuudessa oli meksikolaisilla opiskelijoilla (67 %), sitten chileläisillä (53 %) ja eteläafrikkalaisilla (52 %). Matalin osuus puolestaan oli kiinalaisilla (7 %) ja venäläisillä opiskelijoilla.

GUESSS-tutkimuksessa kartoitettiin myös erikseen perheyrytystaustaisten opiskelijoiden urapreferenssejä välittömästi opintojen jälkeen. Kaikissa maissa palkansaajavaihtoehto oli yleisin ykkösvaihtoehto, Suomessa sen mainitsi 72 prosenttia kansainvälisen keskiarvon ollessa 65 prosenttia. ”Välittömien seuraajien” osuus oli korkein Argentiinassa Iso-Britanniassa, Meksikossa ja Brasiliassa ja alin Pakistanissa, Sveitsissä ja Liechtensteinissa. Vain seitsemän prosenttia koko kansainvälisen aineiston opiskelijoista oli valmis siirtymään perheyrytykseen heti opintojen jälkeen. Suomessa tuo osuus oli vain neljä prosenttia.

Viiden vuoden kuluttua opintojen päättymisestä tuo osuus on noussut keskimäärin 13 prosenttiin eli suunnilleen kaksinkertaistunut. Suomen kohdalla luku on kuitenkin lähes kolminkertainen (11 %). Korkeimmat osuudet saivat tässä tavoitemielikuvien kartoituksessa liechtensteinilaiset (30 %), japanilaiset ja eteläafrikkalaiset opiskelijat ja vastaavasti alimmat pakistanilaiset (2 %), kiinalaiset ja hollantilaiset opiskelijat. Todettakoon että kaikkien maiden perheyrytystaustaisten opiskelijoiden selvä enemmistö piti oman yrityksen perustamista parempana vaihtoehtona kuin perheyrytykseen siirtymistä (Sieger et al. 2011)

Mitkä tekijät sitten rajoittavat tai estävät perheyrytyksen palvelukseen siirtymistä? Seuraava taulukko (taulukko 16, seuraavalla sivulla) antaa eräitä vastauksia tähän kysymykseen. Perheyrytyksen tuotteet ja palvelut ovat tärkein syy, samoin työkuormitus ja taloudellisen riskin kantaminen. Sen sijaan esim. mielenkiintoa yrittäjyyttä kohtaan yleisesti tai päivittäistä työskentelyä perheenjäsenten kanssa ei ole koettu yhtä vahvoina pidäkkeinä.

Taulukko 16. Perheyrityksen jatkamisen esteet. (1 = ei lainkaan, 7 = hyvin paljon)

Tekijä	keskiarvo	keskihaj.
Mielenkiinnon puute tarjottavista tuotteista ja palveluista	4,26	1,98
Yrittäjän työkuormitus	4,20	2,07
Asianmukaisen teknisen osaamisen omaksuminen	4,16	2,03
Taloudellisen riskin kantaminen	4,07	1,93
Pitkän aikavälin urapolun rajoitukset	4,07	1,92
Periaatteessa henkilökohtaisista preferensseistä ja rajoituksista/esteistä huolimatta voisinkin tulla yritykseen töihin jos haluaisin	3,96	1,82
Mielenkiinto yrittäjän työtä kohtaan yleisesti	3,77	2,07
Epäonnistumisen pelko	3,66	1,93
Välttämättömien yrittäjäystaitojen ja -kyvykkyyden omaksuminen	3,57	1,90
Vastuu jatkaa menestyksellisesti perheyritystä	3,57	1,90
Päivittäinen työskentely vanhempien/perheenjäsenten kanssa	3,46	1,92

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Internetpohjaiseen kyselyyn perustuva GUESSS 2011-tutkimus (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey) toteutettiin Suomessa kolmatta kertaa. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa pitkällä aikavälillä opiskelijoiden yrittäjäystaiteja ja -aktiiviteetteja ja kartoittaa eri maissa korkean asteen opiskelijoille annettavaa yrittäjäystakoulutusta ja sen laatua. Tutkimuksessa on mukana kansainvälinen vertailunäkökulma: mukana oli tällä kertaa yhteensä 26 maata eri puolelta maailmaa ja tutkimusaineistona 93.300 opiskelijaa näistä maista. Suomalaisesta aineistosta saatuja tuloksia voidaan verrata vastaaviin vuosina 2006 ja 2006 tehtyihin tutkimuksiin.

Suomesta kerättiin aineistoa kuudesta yliopistosta ja kuudesta ammattikorkeakoulusta, joista saatiin 1.437 vastausta. Aineisto kerättiin touko- kesäkuussa 2011. Suurimpia vastaajaryhmiä olivat kauppatieteiden/liiketaloustieteen opiskelijat sekä tekniikan opiskelijat. Muita suurehkoja alaryhmiä olivat tietotekniikan/informatiikan opiskelijat, terveys- ja sosiaalialan- sekä kulttuuri- ja taideaineiden opiskelijat.

Vastanneiden (Suomen aineisto) keski-ikä oli 26,8 vuotta, mikä oli yksi osallistujamaiden korkeimmista. Naispuolisia vastaajia oli 52,9 prosenttia ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden osuus (57,4 %) oli jonkin verran yliopisto-opiskelijoita suurempi. Kolme neljäsosaa vastaajista opiskeli kandidaatin tutkintoa tai ammattikorkeakoulun perustutkintoa.

Suomalaisten opiskelijoiden uravaihtoehtoihin liittyvien mielikuvien kartoitus osoitti, että siirtyminen palkansaajaksi oli ylivoimaisen suosittu vaihtoehto opintojen päättyessä (73,1 % kaikista vastaajista). Osuus on kasvanut melkein kymmenellä prosentilla aikavälillä 2006-2011. Luku on yksi korkeimmista myös kansainvälisissä vertailuissa.

Palkansaajana toimiminen oli suosituin vaihtoehto myös viisi vuotta opintojen päättymisen jälkeen (44,2 %). Tämäkin osuus on kasvanut aikavälillä 2006-2011 lähes kymmenellä prosentilla, vaikkakin se oli vielä korkeampi vuoden 2008-tutkimuksessa. Yrittäjäsuuntautuneiden uravaihtoehtojen osuus (yrityksen perustaminen, yritystoiminnan jatkaminen) suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa ei ole juurikaan muuttunut välittömästi opintojen päättymisen jälkeistä aikaa koskevissa arvioissa eikä myöskään viiden vuoden päähän opintojen päättymisestä annetuissa arvioissa. Välittömästi opintojen jälkeen se oli runsaat 10 prosenttia, mutta siitä viiden vuoden kuluttua jo runsas kolmannes (34,9 %). Itse asiassa viimeksi mainittukin osuus on hieman laskenut vuoden 2008 vastaavasta luvusta (38,1 %). Kaikki nämä luvut ovat selvästi kansainvälisen keskiarvon alapuolella. Suurimmiksi oman yrittäjyytensä esteiksi opiskelijat mainitsivat rahoituksen saatavuuden, taloudellisen riskin ja yleisen taloudellisen ympäristön. Nämä tekijät koettiin jokseenkin yhtä vahvoina pidäkkeinä useimmissa maissa.

Huomattavasti korkeammalle sijoittuvat suomalaiset opiskelijat jo yrityksen perustaneiden ja yritystoimintaa harjoittavien osuudessa. Tuo osuus oli selvästi kansainvälistä keskiarvoa korkeampi, 3,5 prosenttia (kansainvälinen keskiarvo 2,5 %). Vastaava suomalaisten opiskelijoiden osuus oli vuonna 2006 4,4 prosenttia, mutta vuonna 2008 vain 2,2 prosenttia. Tämä ilmentää suomalaisten opiskelijoiden yrittäjyyttä koskevien aikomusten ja yrittäjätoiminnan kaksijakoisuutta: toisaalta valtaosa valitsee palkkatyön ensisijaiseksi vaihtoehdokseen, mutta toisaalta ”terävä kärki”, (jo yritystoimintaa harjoittavat opiskelijat) oli määrällisesti selvästi kansainvälisen keskiarvon yläpuolella ja näiden yritysten kasvusuuntautuneisuuskin nousee tämän tutkimuksen kärkisijoille.

Suomalaisten potentiaalisten opiskelijayrittäjien ns. yrittäjyysindeksi (useista osioista koostettu yrittäjyyden voimakkuutta osoittava muuttuja) oli neljänneksi korkein tutkimuksessa olleiden 26 maan joukossa. Eri alojen suomalaisista opiskelijoista (indeksi on laskettu vain ns. potentiaalisille yrittäjille) korkeimman indeksiarvon saivat kulttuuri- ja taideaineiden opiskelijat, seuraavaksi korkeimmat arvot saivat hyvin lähellä toisiaan olevat tekniikan opiskelijat ja kauppatieteen/liiketalouden opiskelijat ja sitten tulivat tietotekniikan/informatiikan opiskelijat. Selvästi alimman indeksiarvon saivat terveys- ja sosiaalialan opiskelijat.

Selvitettäessä tutkittujen suomalaisten oppilaitosten toteuttamaa yrittäjyyskoulutusta oli havaittavissa, että pääosa siitä suuntautuu yleiseen yrittäjyyttä koskevaan luento-opetukseen ja liiketoiminnan suunnitteluun, lähinnä liiketoimintasuunnitelmien laatimiseen. Nämä kaksi aluetta olivat myös kansainvälisesti yleisimmät koulutuksen kohdealueet. Opiskelijat eivät kuitenkaan olleet erityisen tyytyväisiä nykyiseen tarjontaan, vaan kaipasivat erityisesti sellaisia koulutuksen toteuttamismuotoja, jotka mahdollistaisivat verkottumisen yrittäjien kanssa ja suorat kontaktit yrittäjiin ja yritystoiminnan rahoittajien edustajiin. Suomalaiset opiskelijat kuuluivat koulutuksen nykyisen opetustarjonnan kriittisimpiin arvioijiin. Toisaalta he pitivät yliopistojen/ammattikorkeakoulujen yleistä ilmapiiriä yrittäjyyttä varsin myönteisenä ja yrittäjyyttä rohkaisevana. Tämä luo hyvän pohjan opetustarjonnan kehittämiseksi ja monipuolistamiseksi. Oppilaitosten kannattaisi myös räätälöidä kurseja tietyille erityisryhmille, kuten esim. sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille ja teknologian kehittäjille. Yleistä valistustyötä yrittäjyydestä yhtenä urapolun vaihtoehtona kannattaa myös jatkaa. Pohja on varsin hyvä, sillä suomalaiset suhtautuvat yrittäjyyteen yleisesti ottaen myönteisesti mutta passiivisesti, kuten monet muutkin tutkimukset ovat osoittaneet.

Suomalaisista opiskelijoista noin neljännes tuli perheistä, joilla on yrittäjätaustaa. Kansainvälisessä otoksessa tämä luku oli jonkin verran korkeampi. Kuitenkin vain harvat perheyrittäjätaustaisista opiskelijoista ilmaisivat olevansa valmiina jatkamaan perheyrittäjästä. Tuo osuus oli viiden vuoden kuluttua 11 prosenttia ja oli lähes nelinkertaistunut välittömästi opiskelujen päättyessä annettuun arvioon (4 %).

Vastaava ilmiö oli havaittavissa lähes kaikissa maissa (keskiarvo 13 %). Korkeimmat osuudet olivat Liechtensteinissa (20 %), Japanissa (22 %) ja Etelä-Afrikassa (20 %). Kaikissa maissa perheyrittäjätaustalta tulevat opiskelijat kuitenkin halusivat perustaa mieluummin oman yrityksen

kuin jatkaa perheyritystä. Perheyritystaustalta tulleiden opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset olivat kuitenkin kokonaisuudessaan keskimääräistä voimakkaammat.

GUESSS 2011-hankkeen teoreettinen viitekehys Ajzenin suunnitellun käyttäytymisen teoria osoittautui myös toimivaksi taustateoriaksi opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten kartoittamisessa. Tehdyillä kansainvälisillä vertailuilla on ainakin kuvailevaa arvoa, vaikka suorien johtopäätösten tekemisen suhteen kannattaakin olla varovainen. Helpompaa on tehdä maakohtaisesti vertailuja aikaisempina ajankohtina tehtyihin kartoituksiin, sillä vasta pidemmän aikasarjan tulosten perusteella on tehtävissä pysyvämpiä johtopäätöksiä kehityksen suunnasta. Saadut tulokset vastaavat pääosin hyvin esim. GEM-tutkimuksissa saatuja tuloksia ja työ- ja elinkeinoministeriön yrittäjyyskatsauksien esille tuomia näkökohtia yrittäjyyden kehittämistarpeista.

Tulkintaa rajoittavana tekijänä on myös otettava huomioon vastausten suuri kato eli melko alhainen vastausprosentti, joka osin johtuu erilaisella informaatiolla kyllästetyn internetin käyttämisestä kyselyn välineenä. Myös hyvin erilaiset otokset hyvin erilaisista maista edellyttävät varovaista tulosten tulkintalinjaa.

Saatuja tuloksia voidaan myös tarkastella suhteessa niihin tavoitteisiin, joita korkean asteen koulutusyksiköille on asetettu. Haasteellisimmat niistä on esittänyt ammattikorkeakoulujen yrittäjyys- ja innovaatioverkosto FINPIN: tavoitteena on, että vuonna 2020 joka seitsemäs ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut toimisi yrittäjänä. Opetusministeriön asettaman yhteistyöryhmän (Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen 2009) linjausten ja sen asettaman ”tahtotilan” mukaan ”jokaisessa korkeakoulussa on hyväksytty toimintatapa, jossa kannustetaan ja tarjotaan valmiuksia yrittäjän uralle, synnytetään innovaatioita ja luodaan edellytyksiä yritysten kasvulle”. Työryhmä esitti myös, että korkeakoulujen tulisi toimia läheisessä yhteistyössä yritysten kanssa. Työelämän ja oppilaitosten yhteistyön lisäämistä on myös esitetty Elinkeinoelämän Keskusliiton julkaisemassa yrittäjyysohjelmassa vuoteen 2015 (Uutta luova Suomi).

Ehdotukset ovat perusteltuja ja realistisia, mutta GUESSS 2011-tutkimuksen tulosten mukaan edellä esitettyihin kunnianhimoisiin tavoitteisiin on vielä matkaa. Joissakin oppilaitoksissa on edistytty nopeammin, joissakin hitaammin ja monissa ei lainkaan. Edistystä on tapahtunut kaiken kaikkiaan melko vähän aikavälillä 2006-2011. Uudenlaista yrittäjyyskulttuuria ollaan kuitenkin rakentamassa monissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Se on ehkä enemmänkin vielä

nupullaan kuin laajalle levinnyt. Sen uutena ilahduttavana ja toivottavasti kehitystä huomattavasti nopeuttavana tekijänä on sen rakentuminen myös alhaalta ylöspäin, opiskelijalähtöisesti.

Yrittämisen suosio ei näytä juuri lisääntyneen, vaikka yrittäjäyyskasvatus on ollut koulujen opetusohjelmassa jo 1990-luvun puolivälistä saakka. Helppoja ratkaisuja yrittäjyyden edistämiseen ei ole. Juuri sen tähden tarvitaan pitkäjännitteistä ja johdonmukaista yrittäjäyyskasvatusta ja – koulutuksen vahvistamista sekä tähän liittyen myös opettajien koulutusta. Nuorten yritystoiminnalle on kysyntää. Niin olisi omistajavaihdoksillekin, mutta se ei näytä kuuluvan yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoiden suosituimpien vaihtoehtojen piiriin Suomessa eikä muuallakaan. Oman yrityksen perustaminen ajaa sen edelle. Silti opiskelijoiden yrittäjyyteen liittyvät ideat ja aiomukset näyttävät muuttuvan edelleen varsin hitaasti ja liian harvoin konkreettiseksi yritystoiminnaksi.

Kirjallisuus

- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions A theory of planned behaviour. In J. Kuhl & J. Beckmann (eds.), *Action control: From cognition to behaviour*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer Verlag.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behaviour. *Organizational Behavior and Human Decision Process*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control, and the Theory of Planned Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32,(1), 1-20.
- Dutta, D. K. and S. Thornhill (2008). The evolution of growth intentions: Toward a cognition-based model. *Journal of Business Venturing*, 23, 307-332.
- Fayolle, A. and J. M. Degeorge (2006). Attitudes, intentions and behaviour: new approaches to evaluating entrepreneurship education. In Alain Fayole and Heinz Klandt (eds.), *International Entrepreneurship Education. Issues and Newness*. 74-89. Bodmin, Cornwall: Edward Elgar.
- Henry, C. and C. M. Leitch (2004). The Effectiveness of Training for New Business Creation. *International Small Business Journal*. Vol. 22(3), 249-271.
- Huovinen, J. (2008). *Korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysaikomukset. Taustatekijöiden ja ura-orientaatioon vaikuttavien tilannetekijöiden merkitys intentioiden muodostumisessa*. Lahden ammattikorkeakoulu, Innovaatiokeskus ja FINPIN, Suomen ammattikorkeakoulujen yrittäjyysverkosto, Lahti.
- Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:10, Helsinki.
- Krueger, N. F. and A. L. Carsrud (1993). Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship and Regional Development*, 5, 315-330.
- Kuvaja, S. ja S. Saurio (2009). *Ammattikorkeakoulun rooli yrittäjäpolvenvaihdon edistämiseksi*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 30/2009, Helsinki.
- Mervola, M. (2011). *Yrittäjyysilmapuntari 2011*. Suomalaisen Työn Liitto ja Suomen Yrittäjät, Helsinki.
- Miettinen, A. (2006) *Finnish Survey on Collegiate Entrepreneurship (ISCE) 2006*. (www.guesssurvey.org/)
- Miettinen, A. (2008) *Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey (GUESSS) 2008*. Finnish Report. (www.guesssurvey.org/)
- Pihkala, J. (2008). *Ammattikorkeakoulutuksen aikaiset yrittäjyysintentioiden muutokset*. Opetusministeriön julkaisu 2008:1, Helsinki.
- Sieger, Philipp, Fueglistaller, Urs and Thomas Zellweger (2011). *Entrepreneurial Intentions and Activities of Students across the World. International report of the Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey Project (GUESSS 2011)*. University of St. Gallen, Swiss Research Institute of Small Business and Entrepreneurship. St. Gallen 2011.

- Stenholm, P., Heinonen, J., Kovalainen, A. & T. Pukkinen (2010). *Global Entrepreneurship Monitor. Finnish 2010 Report*. Turku School of Economics, University of Turku. Turku: Uni-print Oy.
- Talouselämä* 7/2012, 32-42.
- Uutta luova Suomi. EK:n yrittäjyysohjelma vuoteen 2015*. Elinkeinoelämän keskusliitto, Helsinki. www.ek.fi/julkaisut.
- Valliere, D. and R. Peterson (2009). Entrepreneurship and economic growth: Evidence from emerging and developed countries. *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol. 21, Nos 5-6, 459-480.
- Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7, Helsinki.
- Yrittäjyyskatsaus 2010*. Työ- ja elinkeinoministeriö, julkaisuja 60/2010, Helsinki.
- Yrittäjyyskatsaus 2011*. Työ- ja elinkeinoministeriö, julkaisuja 34/2011, Helsinki.
- Zellweger, T., Sieger, P., & Halter, F. (2011). Should I stay or should I go? Career choice intentions of students with family business background. *Journal of Business Venturing*, 26(5), 521-536.

GUESSS-tutkimusprojektin kansalliset koordinaattorit

	Maa	Koordinaattorit	Yliopisto
1	Alankomaat	Prof. Roy Thurik Dr. Joern Block Dr. Katrin Burmeister Dr. Ingrid Verheul	Erasmus university, Rotterdam
2	Argentiina	Prof. Silvia Carbonell	IAE Business School
3	Belgia	Prof. Hans Crijns	Vlerick Leuven Gent Management School
4	Brasilia	Prof. Edmilson Lima	UNINOVE – Universidade Nove de Julho
5	Chile	Prof. German Eche copar	Universidad Adolfo Ibanez, Santiago
6	Etelä-Afrikka	Dr. Suzette Viviers	Stellenbosch University
7	Iso-Britannia	Prof. Robert Blackburn	Kingston University, Kingston
8	Irlanti	Dr. Naomi Birdthistle Dr. Briga Hynes	University of Limerick
9	Itävalta	Prof. Norbert Kailer	Johannes Kepler University Linz
10	Japani	Prof. Noriko Taji	Hosei University
11	Kiina	Prof. Zheng Han	Tongji University (CDHK), Shanghai
12	Kreikka	Prof. Katerina Sarri	University of Western Macedonia
13	Liechtenstein	Prof. Urs Baldegger	Hochschule Liechtenstein
14	Luxemburg	Prof. Pol Wagner	Institut Universitaire International Luxembourg
15	Meksiko	Prof. Elisa Cobas-Flores	EGADE Business School, Tecnologico de Monterrey
16	Pakistan	Prof Najaf Khan	GC University, Lahore
17	Portugali	Prof. Jaoa Leitao Prof. Rui Baptista	Technical University of Lisbon Instituto Superior Tecnico
18	Ranska	Prof. Alain Fayolle Janice Byrne	EM Lyon Business School
19	Romania	Dr. Lilian Ciachir	University of Bucharest
20	Saksa	Dr. Heiko Bergmann	University of Hohenheim
21	Singapore	Prof. Wong Poh Kam	National University of Singapore
22	Suomi	Adjunct Prof. Asko Miettinen Sampo Kokkonen	Lappeenranta University of Technology
23	Sveitsi	Dr. Philipp Sieger Prof. Rico Baldegger	University o St. Gallen (KMU/CFB-HSG) HEG Fribourg
24	Unkari	Prof. Laszlo Szerb Dr. Szilveszter Farkas	
25	Venäjä	Prof. Galina Shirokova Alexander Kulikov	St. Petersburg State University Graduate School of Management
26	Viro	Prof. Urve Venesaar	Tallinn University of Technology